

KANSAKUNTIEN ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUDESTA

Kirjoitettu helmi—toukokuussa 1914

*Julkaistu huhti—kesäkuussa 1914
aikakauslehdessä „Prosvetshenije”,
№№ 4, 5 ja 6*

Allekirjoitus: V. Iljin

*Julkaistaan aikakauslehden
tekstin mukaan*

Venäjän marxilaisten ohjelman yhdeksäs kohta, jossa puhutaan kansakuntien itsemääräämisoikeudesta, on aiheuttanut viime aikoina (kuten jo „Prosvestshenijessa” olemme maininneet)* todellisen sotaretken opportunistien taholta. Sekä venäläinen likvidaattori Semkovski pietarilaisessa likvidaattorilehdessä että bundilainen Liebmann ja ukrainalainen kansallissosiaali Jurkevitch omista äänenkannattajissaan ovat hyökänneet tätä kohtaa vastaan suhtautuen siihen mitä ylenkatseellisimmin. Epäilemätöntä on, että tämä opportunistien „kaksitoistakielinen ryntäys” meidän marxilaista ohjelmaamme vastaan on kiinteässä yhteydessä nykyisiin nationalistisiin horjuntoihin yleensä. Herätetyn kysymyksen yksityiskohtainen käsittely näyttää meistä sen vuoksi ajankohtaiselta. Huomautamme vain, ettei mainituista opportunisteista yksikään ole esittänyt ainoatakaan itsenäistä perustelua: he kaikki vain toistavat sitä, mitä Rosa Luxemburg on sanonut vuosina 1908—1909 kirjoittamassaan pitkässä puolalaisessa kirjoituksessa „Kansallisuus-kysymys ja autonomia”. Viimeksi mainitun kirjoittajan „originellit” perustelut me tulemmekin ottamaan esityksessämme useimmin huomioon.

1. MITÄ ON KANSAKUNTIEN ITSEMÄÄRÄÄMINEN?

On luonnollista, että tämä kysymys nousee ensimmäiseksi, kun yritetään tarkastella marxilaisesti niin kutsuttua itsemääräämistä. Mitä sillä pitää käsittää? Onko vastausta etsittävä lakitieteellisistä definitioista (määritelmistä), jotka

* Ks. tätä osaa, ss. 1—36. *Toim.*

on johdettu kaikenlaisista oikeuden „yleisistä käsitteistä”? Vai pitääkö vastausta etsiä kansallisten liikehtimisien historiallisesta ja taloudellisesta tutkimuksesta?

Ei ole ihme, etteivät herrat Semkovskit, Liebmannit ja Jurkevitchit ole hoksanneetkaan asettaa tätä kysymystä, vaan ovat rajoittuneet yksinkertaiseen hihitykseen marxilaisen ohjelman „epäselvyyden” johdosta, kaiketi tietämättä yksinkertaisuudessaan edes sitä, että kansakuntien itsemääräämisestä ei puhuta ainoastaan vuoden 1903 venäläisessä ohjelmassa, vaan myöskin vuoden 1896 Lontoon kansainvälisen kongressin päätöksessä (siitä yksityiskohtaisesti myöhemmin). Paljon ihmeellisempää on se, että Rosa Luxemburg, joka jaarittelee paljon kyseessäolevan kohdan muka abstraktisuudesta ja metafyyillisyydestä, on itse langennut nimenomaan tuohon abstraktisuuden ja metafyyillisyyden syntiin. Juuri Rosa Luxemburg alinomaa eksyy ylimalkaisesti puheisiin itsemääräämisestä (vieläpä kovin huvittavaan järkeilyyn siitä, millä keinoin saadaan tietää kansakunnan tahto), asettamatta missään selvästi ja täsmällisesti kysymystä: onko asian ydin lakitieteellisissä määritelmässä vai koko maailman kansallisuusliikkeiden kokemuksessa?

Tämän marxilaiselle kiertämättömän kysymyksen täsmällinen asettaminen kumoaisi kerralla yhdeksän kymmenesosaa Rosa Luxemburgin perusteluista. Kansallisia liikehtimisiä ei synny Venäjällä ensi kertaa, eivätkä ne ole yksin sille ominaisia. Se kausi, jolloin kapitalismi sai lopullisen voiton feodalismista, oli koko maailmassa sidottu kansallisiin liikehtimisiin. Näiden liikehtimisien taloudellisena perustana on se, että tavaratuotannon täydellistä voittoa varten on välttämätöntä, että porvaristo valtaa kotimaanmarkkinat, on välttämätöntä, että sellaiset alueet, joilla asuu samaa kieltä puhuvaa väestöä, liitetään valtiollisesti yhteen ja samalla poistetaan kaikenlaiset esteet tämän kielen kehittymisen ja sen kirjallisuudessa vakiinnuttamisen tieltä. Kieli on tärkein ihmisten kanssakäymisen keino; kielen yhteisyys ja esteetön kehitys ovat mitä tärkeimpiä ehtoja todella vapaalle ja laajalle, nykyaikaista kapitalismia vastaavalle kauppavaihdolle, väestön vapaalle ja laajalle ryhmittymiselle kaikkiin eri luokkiin ja vihdoin markkinoiden kiinteälle yhteydelle kaikenlaisiin ja kaikkiin isäntiin tai pikkuisäntiin, myyjiin ja ostajiin.

Siksi jokaisen kansallisuusliikkeen tendenssinä (pyrkimyksenä) on *kansallisten valtioiden* muodostaminen, jotka tyydyttävät täydellisimmin näitä nykyaikaisen kapitalismin vaatimuksia. Kaikkein syvimmat taloudelliset tekijät vievät tähän, ja siksi koko Länsi-Euroopalle — enemmänkin: koko sivistysmaailmalle — kansallinen valtio on *tyypillinen*, normaali kapitalistisella kaudella.

Jos siis haluamme saada käsityksen kansakuntien itsemääräämisen merkityksestä ei leikittelemällä lakitieteellisillä definitioilla ja „sepittelemällä” abstraktisia määritelmiä, vaan tutkimalla kansallisuusliikkeiden historiallisia ja taloudellisia ehtoja, niin tulemme kiertämättömästi johtopäätökseen: kansakuntien itsemääräämisellä tarkoitetaan niiden valtiollista eroamista vieraskansallisista kollektiiveista, tarkoitetaan itsenäisen kansallisen valtion muodostamista.

Myöhemmin havaitsemme vielä muitakin syitä, miksi olisi väärin käsittää itsemääräämisoikeus joksikin muuksi kuin oikeudeksi erilliseen valtiolliseen olemassaoloon. Mutta nyt meidän pitää pysähtyä tarkastelemaan, miten Rosa Luxemburg on yrittänyt „päästä eroon” siitä kiertämättömästä johtopäätöksestä, että pyrkimyksellä kansalliseen valtioon on syvät taloudelliset perusteet.

Rosa Luxemburg tuntee mainiosti Kautskyn kirjasen „Kansallisuus ja kansainvälisyys” (liite „Neue Zeit” lehteen¹⁰⁷, № 1, 1907—1908; venäjännös aikakauslehdessä „Nautshnaja Mysl”, Riika, 1908). Hänelle on tunnettua, että käsiteltyään kirjasensa 4. §:ssä yksityiskohtaisesti kysymystä kansallisesta valtiosta Kautsky tuli johtopäätökseen, että Otto Bauer „*aliarvioi* kansallisen valtion muodostamiseen suuntautuvan pyrkimyksen voimaa” (siteeratun kirjasen 23. sivu). Rosa Luxemburg itse on lainannut Kautskyn sanat: „Kansallinen valtio on valtion muoto, joka *täydellisimmin vastaa* nykyisiä” (s.o. kapitalistisia, sivistyneitä, taloudellisesti edistyksellisiä erotukseksi keskiaikaisista, esikapitalistisista y.m.) „oloja, se on se muoto, jossa valtio voi helpoimmin täyttää tehtävänsä” (s.o. kapitalismin vapaimman, laajimman ja nopeimman kehityksen tehtävät). Tähän tulee lisätä Kautskyn vielä täsmällisempi loppuhuomautus, että kansallisessa suhteessa kirjavat valtiot (niin kutsutut kansallisuuksien valtiot erotukseksi kansallisista valtioista) ovat „aina valtioita, joiden sisäinen rakenne on

syystä tai toisesta jäänyt epänormaalksi tai kehitykseltään vajavaiseksi” (takapajuiseksi). On itsestään selvää, että Kautsky tarkoittaa epänormaalisuudella yksinomaan selaista rakennetta, joka ei vastaa sitä, mikä parhaiten soveltuu kehittyvän kapitalismin vaatimuksiin.

Herää kysymys, miten Rosa Luxemburg on suhtautunut näihin Kautskyn historiallis-taloudellisiin johtopäätöksiin. Ovatko ne oikeita vai väriä? Onko oikeassa Kautsky historiallis-taloudellisine teorioineen vai Bauer, jonka teoria on pohjaltaan psykologinen? Missä on Bauerin selvän „kansallisen opportunismin”, kansallisen kulttuuriautonomian puolustamisen, nationalististen viettymysten („siellä täällä kansallisen momentin tehostaminen”, kuten Kautsky sanoi), „kansallisen momentin suuren liioittelun ja internationalisen momentin täydellisen unohtamisen” (Kautsky) yhteys kansallisen valtion muodostamiseen suuntautuvan pyrkimyksen voimakkuuden aliarvioimiseen?

Rosa Luxemburg ei ole asettanut tätäkään kysymystä. Hän ei ole huomannut tätä yhteyttä. Hän ei ole syventynyt Bauerin teoreettisten katsantokantojen *kokonaisuuteen*. Hän ei ole lainkaan edes vertaillut toisiinsa kansallisuus-kysymyksen historiallis-taloudellista ja psykologista teoriaa. Hän on rajoittunut seuraaviin huomautuksiin Kautskya vastaan.

„...Tämä „paras” kansallinen valtio on vain abstraktio, jota on helppo kehittää teoreettisesti ja puolustaa teoreettisesti, mutta joka ei vastaa todellisuutta” („Przeglad Socjaldemokratyczny” *, 1908, № 6, s. 499).

Ja tämän jyrkän lausunnon vahvistukseksi seuraa selitteilyjä, että kapitalististen suurvaltojen kehitys ja imperialismi tekevät pienten kansojen „itsemääräämisoikeuden” harhaluuloksi. „Voidaanko vakavasti puhua”, huudahtaa Rosa Luxemburg, „muodollisesti riippumattomien montenegrolaisten, bulgariaalaisten, romanialaisten, serbialaisten, kreikkalaisten, osaksi sveitsiläistenkään „itsemääräämisestä”, kun näiden riippumattomuus itse on „Euroopan konsertin” poliittisen taistelun ja diplomaattisen pelin tulos?”! (s. 500). Oloja vastaa parhaiten „ei kansallinen valtio, kuten Kautsky arvelee, vaan rosvovaltio”. Sitten seuraa muutamia

* — „Sosialidemokraattinen Havainnoitsija”. *Toim.*

kymmeniä numerotietoja Englannille, Ranskalle y.m. kuuluvien siirtomaiden suuruudesta.

Tuollaisia järkeilyjä lukiessa ei voi olla ihmettelemättä kirjoittajan kyvyttömyyttä käsittää, *mikä mihinkin kuuluu!* Kun ryhdytään tärkeän näköisenä opettamaan Kautskylle, että pienet valtiot ovat taloudellisesti riippuvaisia suurista; että porvarillisten valtioiden välillä käy taistelu muiden kansakuntien petomaisesta kuristamisesta; että on olemassa imperialismi ja siirtomaita, niin se on jotain naurettavaa, lapsellista viisastelua, sillä kaikki tuo ei ole vähääkään yhteydessä kysymykseen. Eivät ainoastaan pienet valtiot, vaan myöskin esimerkiksi Venäjä on taloudellisesti täysin riippuvainen „rikkaiden” porvarillisten maiden imperialistisen finanssipääoman mahdista. Eivät ainoastaan Balkanin pikkuvaltiot, vaan myöskin Amerikka oli XIX vuosisadalla taloudellisesti Euroopan siirtomaa, kuten jo Marx osoitti „Pääomassa”¹⁰⁸. Tietenkin Kautsky ja jokainen marxilainen tietää kaiken tämän mainiosti, mutta kansallisuusliikkeitä ja kansallista valtiota koskevassa kysymyksessä ei tällä kaikella ole kerrassaan mitään tekemistä.

Rosa Luxemburg on vaihtanut kysymyksen kansakuntien valtiollisesta itsemääräämisestä porvarillisessa yhteiskunnassa, niiden valtiollisesta itsenäisyydestä kysymykseen niiden taloudellisesta itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta. Se on yhtä järkevää kuin jos henkilö, joka pohtii ohjelmavaatimusta parlamentin, siis kansanedustajain kokouksen ylivallasta porvarillisessa valtiossa, ryhtyisi esittämään aivan oikeaa vakaumustaan suurpääoman ylivallasta porvarillisen maan kaikenlaisten järjestelmien aikana.

Epäilemätöntä on, että suuri osa Aasiaa, tiheimmin asuttua maanosaa, on joko „suurvaltain” siirtomaiden tai kansallisesti äärimmäisen riippuvaisten ja sorrettujen valtioiden asemassa. Mutta horjuttaako tämä yleisesti tunnettu seikka vähääkään sitä riidatonta tosiasiaa, että itse Aasiassa edellytykset tavaratuotannon mitä täydellisimmälle kehitykselle, kapitalismin mitä vapaimmalle, laajimmalle ja nopeimmalle kasvulle ovat muodostuneet vain Japanissa, siis vain itsenäisessä kansallisessa valtiossa? Tämä valtio on porvarillinen, ja siksi se on alkanut itse sortaa muita kansakuntia ja orjuuttaa siirtomaita; emme tiedä, ehtiikö Aasia ennen kapitalismin vararikkooa muodostua itsenäisten kansallisten

valtioiden systeemiksi kuten Eurooppa. Mutta kiistattomaksi jää, että herätettyään Aasian, kapitalismi on aiheuttanut sielläkin kaikkialla kansallisuusliikkeitä, että näiden liikehtimisien pyrkimyksenä on kansallisten valtioiden muodostaminen Aasiassa, että nimenomaan tällaiset valtiot turvaavat kapitalismin kehitykselle parhaat edellytykset. Aasian esimerkki puhuu Kautskyn *puolesta*, Rosa Luxemburgia *vastaan*.

Myöskin Balkanin valtioiden esimerkki puhuu häntä vastaan, sillä nykyään jokainen näkee, että parhaat edellytykset kapitalismin kehitykselle Balkanilla muodostuvat juuri sitä mukaa, kun tällä niemimaaalla muodostetaan itsenäisiä kansallisia valtioita.

Siis sekä koko edistyneimmän sivistyneen ihmiskunnan esimerkki että Balkanin esimerkki ja Aasian esimerkki todistavat Rosa Luxemburgia vastaan Kautskyn väitteen olevan ehdottomasti oikean: kansallinen valtio on kapitalismin sääntö ja „normi”, kansalliselta kokoomukseltaan kirjava valtio on takapajuisuutta tai poikkeus. Kansallisten suhteiden näkökannalta parhaat edellytykset kapitalismin kehitykselle antaa epäilemättä kansallinen valtio. Tämä ei tietenkään merkitse, että tällainen valtio voisi porvarillisten suhteiden pohjalla poistaa kansakuntien riiston ja sorron. Se merkitsee vain, että marxilaiset eivät voi olla ottamatta huomioon niitä mahtavia *taloudellisia* tekijöitä, jotka synnyttävät pyrkimyksen kansallisten valtioiden muodostamiseen. Se merkitsee, että historiallis-taloudelliselta näkökannalta katsottuna „kansakuntien itsemääräämisellä” marxilaisten ohjelmassa *ei voi* olla muuta merkitystä kuin valtiollinen itsemäärääminen, valtiollinen itsenäisyys, kansallisen valtion muodostaminen.

Minkälaisia ehtoja on marxilaiselta, s.o. proletaariselta luokkanäkökannalta asetettava „kansallista valtiota” koskevan porvarillis-demokraattisen vaatimuksen kannattamiselle, siitä tulee yksityiskohtaisesti puhe tuonnempana. Tässä rajoitumme „itsemääräämisen” *käsitteen* määrittelemiseen ja olemme velvollisia vielä vain toteamaan, että Rosa Luxemburg *tietää* tämän käsitteen sisällön („kansallinen valtio”), kun taas hänen opportunistiset kannattajansa, Liebmannit, Semkovskit ja Jurkevitchit, *eivät tiedä sitäkään!*

2. KYSYMYKSEN HISTORIAALLINEN KONKREETTINEN ASETTAMINEN

Käsiteltäköönpä mitä yhteiskunnallista kysymystä hyvänsä, marxilainen teoria vaatii ehdottomasti, että se asetetaan *määrättyihin* historiallisiin puitteisiin ja sitten, jos kysymys on yhdestä maasta (esimerkiksi kansallisuusohjelmasta tätä maata varten), otetaan huomioon konkreettiset erikoisuudet, jotka tekevät tämän maan toisista eroavaksi yhden ja saman historiallisen kauden puitteissa.

Mitä tämä marxilaisuuden ehdoton vaatimus merkitsee meidän kysymykseemme sovellettuna?

Se merkitsee ennen kaikkea sitä, että on välttämätöntä erottaa tarkasti kaksi kansallisuusliikkeiden kannalta aivan erilaista kapitalismin kautta. Toisaalta se on feodalismien ja absolutismin vararikon kausi, porvarillis-demokraattisen yhteiskunnan ja valtion muodostumisen kausi, jolloin kansallisuusliikkeet tulevat ensi kerran joukkoluontoisiksi, vetävät tavalla tai toisella väestön *kaikki* luokat politiikkaan lehdistön välityksellä, edustuslaitoksiin osallistumisella j.n.e. Toisaalta meillä on edessämme täydellisesti muodostuneiden kapitalististen valtioiden kausi, valtioiden, joissa on kauan sitten vakiintunut perustuslaillinen järjestelmä, voimakkaasti kehittynyt proletariaatin ja porvariston välinen antagonismi,— kausi, jota voidaan nimittää kapitalismin vararikon aatoksi.

Ensimmäiselle kaudelle on tyypillistä kansallisuusliikkeiden herääminen, talonpoikaiston, suurilukuisimman ja kaikkein „hidasliikkeisimmän” väestökerroksen, vetäminen niihin mukaan taisteltaessa poliittisesta vapaudesta yleensä ja muun muassa kansallisuuden oikeuksista. Toiselle kaudelle on tyypillistä porvarillis-demokraattisten joukkoliikkeiden puuttuminen, kun kehittynyt kapitalismi, yhä enemmän lähentäen ja sekoittaen toisiinsa jo täydellisesti kauppavaihtoon vedetyt kansakunnat, asettaa etualalle kansainvälisesti yhteensulautuneen pääoman ja kansainvälisen työväenliikkeen välisen antagonismin.

Nämä kaksi kautta eivät tietenkään ole muurilla toisistaan erotettuja, vaan ne ovat sidotut toisiinsa lukuisilla välirekkailla, minkä lisäksi eri maat eroavat toisistaan vielä kansallisen kehityksensä nopeuden, väestönsä kansallisen kokoomuksen, sen sijainnin y.m. y.m.s. puolesta. Ei voi olla

puhuttakaan kyseessäolevan maan marxilaisten kansallisuusohjelman laatimiseen ryhtymisestä ilman kaikkien näiden yleishistoriallisten ja konkreettisten valtiollisten ehtojen vartenottamista.

Ja juuri tässä me tulemme Rosa Luxemburgin järkeilyjen heikoimpaan kohtaan. Hän on harvinaisen ahkerasti koristellut kirjoitustaan „voimasana“-kokoelmalla meidän ohjelmamme 9. kohtaa vastaan julistaen sen „ylimalkaiseksi“, „kaavamaiseksi“, „metafyysilliseksi fraasiksi“ ja niin edelleen loputtomiin. Luonnollista olisi odottaa, että kirjailijatar, joka on noin erinomaisesti tuominnut metafysiikan (marxilaisessa mielessä, siis antidialektiikan) ja tyhjäät abstraktiot, esittää meille näytteen kysymyksen konkreettisesti historiallisesta käsittelystä. Kysymyksessä on tietyn maan, Venäjän, marxilaisten kansallisuusohjelma tietyinä kautena, XX vuosisadan alussa. Kaiketi Rosa Luxemburg asettaakin kysymyksen: *minkälaista historiallista* kautta Venäjä elää, *minkälaisia* ovat *tämän* maan kansallisuus-kysymyksen ja kansallisuusliikkeiden *konkreettiset* erikoisuudet *tänä* kautena?

Rosa Luxemburg ei puhu siitä kerrassaan mitään! Sen kysymyksen käsittelystä, minkälaisena kansallisuuskysymys esiintyy *Venäjällä* tänä historiallisena kautena, minkälaisia ovat *Venäjän* erikoisuudet tässä suhteessa,— te ette löydä häneltä jälkeäkään!

Meille sanotaan, että kansallisuuskysymys asetetaan Balkanilla toisin kuin Irlannissa, että Marx arvioi näin ja näin puolalaisten ja tshekkien kansallisuusliikettä vuoden 1848 konkreettisissa oloissa (sivu lainauksia Marxilta), että Engels arvioi näin ja näin Sveitsin metsäkantonien taistelun Itävaltaa vastaan sekä Mohrgartenin edustalla v. 1315 käydyin taistelun (sivunen lainauksia Engelsiltä vastaavin selityksin Kautskyilta), että Lassalle piti Saksan XVI vuosisadan talonpoikaissotaa taantumuksellisena j.n.e.

Ei voida sanoa, että nämä huomautukset ja lainaukset loistaisivat uutuudellaan, mutta joka tapauksessa lukijan on mielenkiintoista palauttaa yhä uudelleen mieleensä, miten nimenomaan Marx, Engels ja Lassalle suhtautuivat eri maiden konkreettisten historiallisten kysymysten tutkimiseen. Ja kun lukee uudelleen opettavaisia lainauksia Marxilta ja Engelsiltä, huomaa erikoisen havainnollisesti, miten naurettavaan asemaan Rosa Luxemburg on itsensä

saattanut. Hän saarnaa kaunopuheisesti ja kiivaasti eri maiden ja aikojen kansallisuuskysymyksen konkreettisen historiallisen erittelyn välttämättömyyttä — eikä tee *pienintäkään* yritystä määritellä, *minkälaista* kapitalismin historiallista kehitysvaihetta *Venäjä* elää XX vuosisadan alussa ja minkälaiset ovat kansallisuuskysymyksen *erikoisuudet* tässä maassa. Rosa Luxemburg mainitsee esimerkkejä, miten *toiset* ovat käsitelleet kysymyksen marxilaisesti, sillä aivan kuin varta vasten korostaen, kuinka usein hyvillä aikomuksilla kivetään helvettä ja hyvillä neuvoilla peitellään haluttomuutta tai kyvyttömyyttä soveltaa niitä käytännössä.

Esitämme erään opettavaisen vertailun. Vastustaessaan Puolan riippumattomuuden tunnusta Rosa Luxemburg viittaa vuonna 1898 kirjoittamaansa teokseen, jossa todistetaan, että tehdastuotteita myytäessä Venäjälle „Puolan teollisuus kehittyi” nopeasti. Sanomattakin on selvää, että itsemääräämisoikeutta koskevan kysymyksen suhteen tämä ei vielä todista kerrassaan mitään, että tällä on todistettu vain vanhan pikkuaatelisen Puolan häviäminen j.n.e. Mutta Rosa Luxemburg siirtyy huomaamattomasti aina siihen johtopäätökseen, että Venäjää Puolaan yhdistävien tekijöiden joukossa olisivat jo nyt vallitsevina nykyaikaisten kapitalististen suhteiden puhtaasti taloudelliset tekijät.

Sitten Rosamme siirtyy autonomiakysymykseen ja — vaikka hänen kirjoituksensa otsikkona onkin „Kansallisuuskysymys ja autonomia” *yleensä* — alkaa todistella Puolan kuningaskunnan *erikoisoikeutta* autonomiaan (ks. tästä „Prosvestshenije”, 1913, № 12*). Todistaakseen Puolan oikeuden autonomiaan Rosa Luxemburg luonnehtii Venäjän valtiojärjestelmää ilmeisesti sellaisilla tunnusmerkeillä, sekä taloudellisilla että poliittisilla, elintapoja koskevilla ja sosiologisilla, — sellaisten piirteiden koostumalla, jotka summaksi antavat „aasialaisen despotismin” käsitteen („Przeglad” № 12, s. 137).

Kaikille on tunnettua, että tuollaiselle valtiojärjestelmälle on ominaista hyvin suuri kestävyys sellaisissa tapauksissa, jolloin kyseessäolevan maan taloudessa ovat vallitsevina aito patriarkaaliset, esikapitalistiset piirteet ja tavaratalouden ja luokkakajakautumisen kehitys on mitätöntä. Jos taas

* Ks. tätä osaa, ss. 29—36. *Toim.*

tällaisessa maassa, jossa valtiojärjestelmä erottautuu räikeästi *esikapitalistisen* luonteensa puolesta, on olemassa kansallisesti rajoitettu alue ja siellä *nopea* kapitalismin kehitys, niin mitä nopeampaa tämä kapitalistinen kehitys on, sitä suurempia ovat ristiriidat sen ja *esikapitalistisen* valtiojärjestelmän välillä, sitä todennäköisempää on kehittyneemmän alueen eroaminen kokonaisuudesta,— alueen, joka on sidottu kokonaisuuteen „aasialais-despootisilla” eikä „nykyaikais-kapitalistisilla” siteillä.

Rosa Luxemburg ei siis ole päässyt selville vesille edes kysymyksessä, joka koskee vallan yhteiskunnallista rakennetta Venäjällä suhteessa porvarilliseen Puolaan, ja kysymystä kansallisten liikehtimisten konkreettisista historiallisista erikoisuuksista Venäjällä hän ei ole asettanutkaan.

Tätä kysymystä meidän onkin pysähdyttävä tarkastelemaan.

3. KANSALLISUUSKYSYMYKSEN KONKREETTISET ERIKOISUUDET VENÄJÄLLÄ JA VENÄJÄN PORVARILLIS- DEMOKRAATTINEN UUDISTUMINEN

...,Huolimatta siitä, että „kansakuntien itsemääräämisoikeuden” periaate on venyvä periaate, pelkkä yieinen puheenparsi, koska se on ilmeisesti yhtä hyvin sovellettavissa myöskin Saksassa ja Itävallassa, Sveitsissä ja Ruotsissa, Amerikassa ja Australiassa asuviin kansakuntiin eikä vain Venäjällä asuviin kansoihin, emme löydä sitä yhdestäkään nykyisten sosialististen puolueiden ohjelmasta”... („Przeglad” № 6, s. 483).

Näin kirjoittaa Rosa Luxemburg marxilaisen ohjelman 9. kohtaa vastaan käymänsä sodan alussa. Tyrkyttäessään meille ohjelman tämän kohdan käsittämistä „pelkäksi yleiseksi puheenparreksi” Rosa Luxemburg itse lankeaakin nimenomaan tähän syntiin väittäessään huvittavan rohkeasti, että tämä kohta on muka „ilmeisesti yhtä hyvin sovellettavissa” Venäjään, Saksaan y.m.

Ilmeistä on, vastaamme me, että Rosa Luxemburg on päättänyt antaa kirjoituksessaan lukiolaisten opetukseen kelpaavien loogisten virheiden kokoelman. Sillä Rosa Luxemburgin sanaryöppy on läpeensä järjettömyyttä ja pilkantekoa kysymyksen historiallis-konkreettisesta asettamisesta.

Jos marxilaista ohjelmaa ei tulkitse lapsellisesti, vaan marxilaisesti, niin ei ole lainkaan vaikea oivaltaa, että se koskee porvarillis-demokraattisia kansallisuusliikkeitä. Kun kerran asia on näin,— ja se on epäilemättä näin,— niin siitä käy „ilmeiseksi”, että tämä ohjelma koskee „summutikassa”, „yleisenä puheenpartena” j.n.e. porvarillis-demokraattisten kansallisuusliikkeiden *kaikkia* tapauksia. Vähäisimmänkin miettimisen jälkeen Rosa Luxemburgista olisi ollut yhtä ilmeinen myöskin se johtopäätös, että ohjelmamme koskee *vain* tällaisen liikkeen ilmenemistapauksia.

Ajattelemalla näitä ilmeisiä seikkoja Rosa Luxemburg olisi ilman erikoisia vaikeuksia huomannut, millaisen järjettömyyden hän on lausunut. Syyttäessään *meitä* „yleisen puheenparren” käyttämisestä hän esittää *meitä vastaan* sen perustelun, että kansakuntien itsemääräämisestä ei puhuta niiden maiden ohjelmissa, joissa *ei ole* porvarillis-demokraattisia kansallisuusliikkeitä. Erinomaisen viisas todiste!

Eri maiden poliittisen ja taloudellisen kehityksen kuin myös niiden marxilaisten ohjelmien vertailulla on marxilaisuuden näkökannalta katsoen hyvin suuri merkitys, sillä nykyaikaisten valtioiden yleinen kapitalistinen luonne kuin myöskin niiden kehityksen yleinen laki ovat epäilemättömiä. Mutta sellainen vertailu on suoritettava taitavasti. Alkeellisena ehtona tällöin on ottaa selville kysymys, ovatko verrattavien maiden historialliset kehityskaudet *verrattavissa* toisiinsa. Esimerkiksi Venäjän marxilaisten agraari-ohjelmaa voivat „verrata” länsieurooppalaisiin ohjelmiin vain täysin tietämättömät henkilöt (kuten ruhtinas J. Trubetskoi „Russkaja Myslissa”), sillä meidän ohjelmamme antaa vastauksen kysymykseen *porvarillis-demokraattisesta* agraariuudistuksesta, josta länsimaissa ei ole puhettakaan.

Sama koskee kansallisuuskysymystä. Useimmissa länsimaissa se on jo kauan sitten ratkaistu. Naurettavaa on etsiä länsimaiden ohjelmista vastausta olemattomiin kysymyksiin. Rosa Luxemburg on jättänyt tässä huomioimatta juuri kaikkein tärkeimmän: eron eri maiden välillä, joista toisissa porvarillis-demokraattiset uudistukset on kauan sitten suoritettu loppuun ja toisissa ne ovat loppuun suorittamatta.

Tässä erossa on koko asian ydin. Tämän eron jättäminen kokonaan huomioimatta tekeekin Rosa Luxemburgin pitkän

kirjoituksen tyhjen, sisällyksettömien, yleisten puheensarsien kokoelmaksi.

Läntisessä, mannermaan Euroopassa porvarillis-demokraattisten vallankumousten kausi käsittää varsin tarkasti määriteltävän aikajakson, suunnilleen vuodesta 1789 vuoteen 1871. Juuri tämä kausi oli kansallisuusliikkeiden ja kansallisten valtioiden muodostamisen kautta. Tämän kauden päätyttyä Länsi-Eurooppa muuttui porvarillisten valtioiden, tavallisesti kansallisesti yhtenäisten valtioiden, vakiintuneeksi systeemiksi. Kun siis nyt etsitään Länsi-Euroopan sosialistien ohjelmista itsemääräämisoikeutta, niin se merkitsee, ettei ymmärretä marxilaisuuden aakkosia.

Itä-Euroopassa ja Aasiassa porvarillis-demokraattisten vallankumousten kausi vasta alkoi vuonna 1905. Vallankumoukset Venäjällä, Persiassa, Turkissa ja Kiinassa, Balkanin sodat — siinä maailmantapahtumien ketju meidän „idässäme” *meidän* aikakaudellamme. Ja vain sokea voi olla näkemättä tässä tapahtumien ketjussa *lukuisten* porvarillis-demokraattisten kansallisuusliikkeiden heräämistä, pyrkimystä kansallisesti riippumattomien ja kansallisesti yhtenäisten valtioiden muodostamiseen. Nimenomaan siksi ja vain siksi, että Venäjä yhdessä naapurimaitensa kanssa elää parhaillaan tätä kautta, me tarvitsemme ohjelasamme kohdan kansakuntien itsemääräämisoikeudesta.

Mutta jatkakaamme vielä vähän ylläesitettyä lainausta Rosa Luxemburgin kirjoituksesta:

„„Erikoisesti”, kirjoittaa hän, „sellaisen puolueen ohjelma, joka toimii kansalliselta kokoomukseltaan sangen kirjavassa valtiossa ja jossa kansallisuuskysymyksellä on ensiarvoinen merkitys,— itävaltalaisen sosialidemokratian ohjelma ei sisällä kansakuntien itsemääräämisoikeuden periaatetta” (sama).

Siis lukija halutaan saada vakuuttuneeksi „erikoisesti” Itävallan esimerkillä. Tarkastelkaamme konkreettiselta historialliselta näkökannalta, minkä verran tässä esimerkissä on järkeä.

Ensiksi. Asettakaamme peruskysymys porvarillis-demokraattisen vallankumouksen loppuun suorittamisesta. Itävallassa se alkoi vuodesta 1848 ja päättyi vuoteen 1867. Siitä lähtien siellä on miltei puoli vuosisataa ollut voimassa suurin piirtein vakiintunut porvarillinen perustuslaki, jonka pohjalla legaalinen työväenpuolue toimii julkisesti.

Siksi Itävallan kehityksen sisäisissä edellytyksissä (s.o. kapitalismin kehityksen näkökannalta Itävallassa yleensä ja muun muassa sen eri kansakuntien sisällä) *ei ole* tekijöitä, mitkä aiheuttaisivat hyppäyksiä, joiden eräänä seurauksena voi olla kansallisesti itsenäisten valtioiden muodostuminen. Edellyttäen vertauksellaan, että Venäjä on tässä kohdassa samanlaisessa asemassa, Rosa Luxemburg tekee perinjuurin virheellisen, historianvastaisen otaksuman ja lisäksi vielä luisuu tahtomattaan likvidaattoruuteen.

Toiseksi. Erikoisen suuri merkitys meitä kiinnostavassa kysymyksessä on sillä, että kansallisuuksien keskinäinen suhde on Itävallassa ja Venäjällä erilainen. Itävalta on kauan ollut sellainen valtio, jossa enemmistönä ovat saksalaiset, ja sitä paitsi Itävallan saksalaiset tavoittelivat hegemonia-asemaa saksalaisen kansakunnan keskuudessa yleensä. Vuoden 1866 sota teki lopun tästä „tavoittelusta”, kuten Rosa Luxemburg (joka niin vihaa muka yleisiä puheenparsia, kaavoja, abstraktioita...) ehkä suvainnee muistaa. Itävallassa hallitseva kansakunta, saksalainen kansakunta, joutui vuoteen 1871 mennessä lopullisesti muodostuneen itsenäisen saksalaisen valtakunnan *rajojen ulkopuolelle*. Toisaalta unkarilaisten yritys muodostaa itsenäinen kansallinen valtio romahti jo vuonna 1849 Venäjän maaorjasotaväen iskuista.

Täten muodostui erikoisen omalaatuinen tilanne: unkarilaisten ja sitten myös tshekkien pyrkimys ei lainkaan eroamiseen Itävallasta, vaan Itävallan kokonaisuuden säilyttämiseen juuri kansallisen riippumattomuuden vuoksi, jonka vielä saaliinhimoisemmat ja voimakkaammat naapurit olisivat voineet kokonaan tallata! Tämän omalaatuisen tilanteen vuoksi Itävalta muodostui kaksikeskustaiseksi (dualistiseksi) valtioksi, ja nykyään se on muuttumassa kolmikeskustaiseksi (trialistiseksi: saksalaiset, unkarilaiset ja slaavilaiset).

Onko Venäjällä jotain tämän tapaista? Pyrkivätkö meillä „muukalaiset” liittymään isovenäläisiin *pahemman* kansallisen sorrn on uhatessa?

Tarvitsee vain asettaa tämä kysymys, niin huomaa, miten järjetöntä, kaavamaista ja typerää on Venäjän vertaaminen Itävaltaan kansakuntien itsemääräämistä koskevassa kysymyksessä.

Venäjän omalaatuiset olot kansallisuuskysymyksen alalla ovat aivan päinvastaisia kuin olemme nähneet Itävallassa. Venäjä on valtakunta, jolla on yksi kansallinen, isovenäläinen keskus. Isovenäläiset asuvat valtavan laajalla yhte-näisellä alueella, ja heidän lukunsa kohoaa noin 70 miljoo-naan henkeen. Tämän kansallisen valtion erikoisuutena on ensiksikin se, että „muukalaiset” (jotka yhdessä muodosta-vat väestön enemmistön, 57%) asuvat nimenomaan reuna-maissa; toiseksi se, että näiden muukalaisten sortaminen on paljon ankarampaa kuin naapurivaltioissa (eikä vain eurooppalaisissa); kolmanneksi se, että hyvin monessa tapauksessa reunamaissa asuvilla sorretuilla kansallisuuk-silla on rajan takana heimolaisia, joilla on suurempi kansallinen riippumattomuus (riittävää on palauttaa mieleen vaikkapa valtakuntamme länsi- ja etelärajat — suomalaiset, ruotsalaiset, puolalaiset, ukrainalaiset, romanialaiset); nel-jänneksi se, että kapitalismin kehitys ja yleinen kulttuuritaso on „muukalaisissa” reunamaissa useassa tapauksessa kor-keampi kuin valtion keskiosassa. Ja vihdoin se, että nimen-omaan aasialaisissa naapurivaltioissa me havaitsemme alkaneen sarjan porvarillisia vallankumouksia ja kansallisia liikehtimisiä, jotka vetävät mukaansa osan Venäjän rajojen sisällä asuvista sukulaiskansallisuuksista.

Täten siis nimenomaan kansallisuuskysymyksen historial-liset konkreettiset erikoisuudet Venäjällä tekevät meillä kansakuntien itsemääräämisoikeuden tunnustamisen nyky-kaudella erikoisen välttämättömäksi.

Muuten Rosa Luxemburgin väite, että itävaltalaisen sosialidemokraattien ohjelmassa ei ole kansakuntien itse-määräämisoikeuden tunnustamista, on puhtaasti tosiasiain-kin kannalta väärä. Tarvitsee vain avata Brünnin edustaja-kokouksen pöytäkirjat, kokouksen, jossa kansallisuus-ohjelma hyväksyttiin, niin näemme siellä ruteenilaisen sosialidemokraatin Hankevitshin koko ukrainalaisen (rutee-nilaisen) edustajiston nimessä antaman lausunnon (pöytä-kirjojen s. 85) ja puolalaisen sosialidemokraatin Regerin koko puolalaisen edustajiston nimessä antaman lausunnon (s. 108), että kummankin mainitun kansakunnan itävalta-laiset sosialidemokraatit asettavat tavoitteidensa joukkoon pyrkimyksen kansojensa kansalliseen yhdistymiseen, vapau-teen ja itsenäisyyteen. Siis esittämättä ohjelmassaan suoraan kansakuntien itsemääräämisoikeutta itävaltalainen sociali-

demokratia on samaan aikaan täysin suostuvainen siihen, että puolueen *osat* esittävät kansallisen itsenäisyyden vaatimuksen. Asiallisesti tämä tietysti merkitsee kansakuntien itsemääräämisoikeuden tunnustamista! Rosa Luxemburgin vetoaminen Itävaltaan puhuukin siis *kaikissa* suhteissa Rosa Luxemburgia *vastaan*.

4. „KÄYTÄNNÖLLISYYS” KANSALLISUUSKYSYMYKSESSÄ

Opportunistit tarttuivat erikoisen hanakasti siihen Rosa Luxemburgin väitteeseen, että ohjelmamme 9. kohta ei sisällä mitään „käytännöllistä”. Rosa Luxemburg on niin ihastunut tuohon väitteeseensä, että tapaamme tämän „tunnuksen” hänen kirjoituksessaan toisinaan kahdeksankin kertaa samalla sivulla.

9. kohta „ei anna minkäänlaista käytännöllistä ohjetta proletariaatin jokapäiväistä politiikkaa varten, minkäänlaista kansallisuusprobleemien käytännöllistä ratkaisua”, kirjoittaa hän.

Tarkastelkaamme tätä väitettä, joka on esitetty vielä siten, että 9. kohta joko ei ilmaise kerrassaan mitään tai velvoittaa kannattamaan kaikkia kansallisia pyrkimyksiä.

Mitä merkitsee „käytännöllisyyden” vaatimus kansallisuuskysymyksessä?

Joko kaikkien kansallisten pyrkimysten kannattamista; tai vastausta „kyllä tahi ei” kysymykseen jokaisen kansakunnan eroamisesta; taikka yleensä kansallisten vaatimusten välitöntä „toteutettavuutta”.

Tarkastelkaamme kaikkia näitä kolmea „käytännöllisyyden” vaatimuksen mahdollista merkitystä.

Porvaristo, joka luonnollisesti esiintyy jokaisen kansallisuusliikkeen alussa sen hegemonina (johtajana), sanoo käytännölliseksi tehtäväksi kaikkien kansallisten pyrkimysten kannattamista. Mutta proletariaatin politiikka kansallisuuskysymyksessä (samoin kuin muissakin kysymyksissä) vain kannattaa porvaristoa määrättyyn suuntaan, mutta ei ole milloinkaan sama kuin sen politiikka. Työväenluokka kannattaa porvaristoa vain kansallisuusrauhan takia (jota porvaristo ei voi täydellisesti antaa ja joka on toteutettavissa vain *täydellisen* demokratisoinnin mukana), tasa-arvoisuuden takia, parhaimman luokkataistelutilanteen takia. Siksi juuri porvariston *käytännöllisyyttä vastaan*

proletaarit asettavat kansallisuuskysymyksessä *periaatteellisen* politiikan, aina kannattaen porvaristoa *vain ehdollisesti*. Jokaisen kansakunnan porvaristo tahtoo kansallisuusasiassa joko erioikeuksia *omalle* kansakunnalleen tai erikoista hyötyä sille; tätä sanotaankin „käytännöllisyydeksi”. Proletariaatti on kaikkia erioikeuksia ja kaikkea erikoisasemaa vastaan. „Käytännöllisyyden” vaatiminen siltä merkitsee, että mennään porvariston talutusnuoraan, että langetaan opportunistisiin.

Onko vastattava „kyllä vai ei” kysymykseen jokaisen kansakunnan eroamisesta? Tämä näyttää sangen „käytännölliseltä” vaatimukselta. Mutta asiallisesti se on järjetön, teoreettisesti metafysiillinen, ja käytännössä se johtaa proletariaatin alistamiseen porvariston politiikalle. Porvaristo asettaa aina etusijalle kansalliset vaatimuksensa. Asettaa ne ehdottomasti. Proletariaatti alistaa ne luokkataistelun eduille. Teoreettisesti ei voida etukäteen varmuudella sanoa, johtaako porvarillis-demokraattisen vallankumouksen päätökseen kyseessä olevan kansakunnan eroaminen vai sen tasa-arvoinen asema toisen kansakunnan rinnalla: proletariaatille on *kummassakin tapauksessa* tärkeää turvata oman luokkansa kehitys; porvaristolle on tärkeää vaikeuttaa tätä kehitystä työntäen syrjään sen tehtävät „oman” kansakuntansa tehtävien tieltä. Siksi proletariaatti rajoittuu itsemääräämisoikeuden tunnustamiseen niin sanoakseni negatiiviseen vaatimukseen, antamatta takeita yhdellekään kansakunnalle, sitoutumatta antamaan *mitään* toisen kansakunnan *kustannuksella*.

Vaikka tämä ei olekaan „käytännöllistä”, niin mahdollisista ratkaisuista se takaa käytännössä varmimmin kaikkein demokraattisimman; proletariaatille ovat tarpeen *vain* nämä takeet, mutta jokaisen kansakunnan porvaristolle ovat tarpeen *sen* etujen takeet muiden kansakuntien asemaa (mahdollisia puutteita) huomioon ottamatta.

Porvaristolle on mielenkiintoisinta tämän vaatimuksen „toteutettavuus”,— siitä ainainen pyrkimys kaupanhierontaan muiden kansakuntien porvariston kanssa proletariaatin vahingoksi. Mutta proletariaatille on tärkeää oman luokkansa lujittaminen porvaristoa vastaan, joukkojen kasvattaminen johdonmukaisen demokratian ja sosialismin hengessä.

Vaikka tämä ei olekaan „käytännöllistä” opportunisteille, niin todellisuudessa se on ainoa maksimaalisen kansallisen

tasa-arvoisuuden ja rauhan tae sekä feodaaleja että *nationalistista* porvaristoa vastaan.

Proletaarien koko tehtävä kansallisuuskysymyksessä on „epäkäytännöllinen” jokaisen kansakunnan *nationalistisen* porvariston näkökannalta, sillä proletaarit, ollen vihamielisiä kaikelle nationalismille, vaativat „abstraktista” tasa-arvoisuutta, periaatteellista pienimpäinkin erioikeuksien poistamista. Tätä oivaltamatta Rosa Luxemburg on tyhmillä käytännöllisyyden ylistyksellään avannut ovet selko selälleen nimenomaan opportunisteille, erikoisesti opportunistisille myönnytyksille, joita tehdään isovenäläiselle nationalismille.

Miksi isovenäläiselle? Siksi, että isovenäläiset ovat Venäjällä sortava kansakunta, ja kansallisessa suhteessa opportunisti tulee luonnollisesti esiintymään sorrettujen ja sortavien kansakuntien keskuudessa eritavalla.

Sorrettujen kansakuntien porvaristo tulee vaatimustensa „käytännöllisyyden” nimessä kutsumaan proletariaattia kannattamaan ehdoitta sen pyrkimyksiä. Käytännöllisintä on sanoa suoraan „kyllä” *tämän* kansakunnan eroamisen puolesta eikä kaikkien ja kaikenlaisten kansakuntien eroamisoikeuden puolesta!

Proletariaatti on tällaista käytännöllisyyttä vastaan: tunnustaen tasa-arvoisuuden ja yhtäläisen oikeuden kansallisen valtion muodostamiseen se pitää kaikkein kalleimpana ja asettaa korkeimmalle kaikkien kansakuntien proletaarien liiton, arvioiden jokaista kansallista vaatimusta sekä jokaista kansallista eroamista työläisten luokkataistelun *näkökulmasta*. Käytännöllisyyden tunnus on asiallisesti vain porvarillisten pyrkimysten epäkritiillisen omaksumisen tunnus.

Meille sanotaan: kannattaessanne eroamisoikeutta te kannatatte sorrettujen kansakuntien porvarillista nationalismia. Näin puhuu Rosa Luxemburg, näin kertoo hänen perässään opportunisti Semkovski — muuten ainoa likvidattoriaatteiden edustaja tämän kysymyksen alalla likvidattorilehdessä!

Me vastaamme: ei, nimenomaan porvaristolle on tässä tärkeää „käytännöllinen” ratkaisu, mutta työläisille on tärkeää kahden tendenssin *periaatteellinen* erottaminen toisistaan. *Mikäli* sorretun kansakunnan porvaristo tais-telee sortavaa kansakuntaa vastaan, *sikäli* me olemme aina,

kaikissa tapauksissa ja kaikkia muita päättävämmiin sen taistelun *puolesta*, sillä me olemme kaikkein rohkeimpia ja johdonmukaisimpia sorron vihollisia. Mikäli sorretun kansakunnan porvaristo puolustaa *omaa* porvarillista nationalismiaan, sikäli me olemme vastaan. Taistelu sortavan kansakunnan erioikeuksia ja väkivaltaisuuksia vastaan eikä mitään myönnytyksiä sorretun kansakunnan etuoikeuspyrkimyksille.

Jos emme esitä ja käytä agitaatiossa eroamisoikeuden tunnusta, niin pelaamme ei vain *sortavan* kansakunnan porvariston, vaan myöskin feodaalien ja absolutismin puoleen. Tämän todisteen Kautsky esitti kauan sitten Rosa Luxemburgia vastaan, ja se on kiistaton. Peläten Puolan nationalistisen porvariston „auttamista” Rosa Luxemburg kieltää eroamisoikeuden *Venäjän* marxilaisten ohjelmassa ja siten *todellisuudessa* auttaa isovenäläisiä mustasotnialaisia. Hän auttaa todellisuudessa opportunistista myöntymistä isovenäläisten erioikeuksiin (ja vielä pahempaankin kuin erioikeuksiin).

Viehättyneenä taisteluun Puolassa ilmenevää nationalismia vastaan Rosa Luxemburg on unohtanut isovenäläisten nationalismiin, vaikka nimenomaan *tämä* nationalismi onkin nykyään peloittavin, nimenomaan se on vähemmän porvarillinen, mutta enemmän feodaalinen, nimenomaan se on pahin jarru demokratialle ja proletaariselle taistelulle. *Jokaisessa* sorretun kansakunnan porvarillisessa nationalismissa on sortoa *vastaan* tähtäävä yleisdemokraattinen sisältö, ja juuri tätä sisältöä me *ehdottomasti* kannatamme, erottaen tarkasti pyrkimyksen omaan kansalliseen erikoisasemaan, vastustaen puolalaisen porvarin pyrkimystä kuristaa juutalaista j.n.e. j.n.e.

Tämä on „epäkäytännöllistä” porvarin ja poroporvarin näkökannalta. Tämä on ainoa käytännöllinen ja periaatteellinen sekä demokratiaa, vapautta ja proletaarista liittoa todellisesti auttava politiikka kansallisuuskysymyksessä.

Eroamisoikeuden tunnustaminen kaikille; jokaisen konkreettisen eroamiskysymyksen arviointi sellaiselta näkökannalta, joka poistaa kaikkinaisen eriarvoisuuden, kaikkinaiset erioikeudet, kaikkinaisen erikoisaseman.

Katsokaamme sortavan kansakunnan asemaa. Voiko sellainen kansa, joka sortaa muita kansoja, olla vapaa? Ei.

Isovenäläisen väestön* vapauden edut vaativat taistelua tällaista sortoa vastaan. Sorrettujen kansakuntien liikehtimisen tukahduttamisen pitkäaikainen historia, vuosisatainen historia, tällaisen tukahduttamisen järjestelmällinen propaganda „ylempien” luokkien taholta on luonut suuria haittoja itse isovenäläisen kansan vapauden asialle sen ennakkoluuloissa j.n.e.

Isovenäläiset mustasotnialaiset pitävät tietoisesti yllä näitä ennakkoluuloja ja lietsovat niitä. Isovenäläinen porvaristo sietää niitä tai mukautuu niihin. Isovenäläinen proletariaatti ei voi toteuttaa *omia* tarkoitusperiään, ei voi raivata itselleen tietä vapautteen taistelematta järjestelmällisesti näitä ennakkoluuloja vastaan.

Itsenäisen ja riippumattoman kansallisen valtion muodostaminen on Venäjällä jäänyt toistaiseksi yksistään vain isovenäläisen kansakunnan erioikeudeksi. Me, isovenäläiset proletaarit, emme puolusta minkäänlaisia erioikeuksia, emme puolusta tätäkään erioikeutta. Me taistelemme tämän valtakunnan maaperällä, liitämme yhteen tämän valtakunnan kaikkien kansakuntien työläisiä, me emme voi mennä takuuseen kansallisen kehityksen tästä tai tuosta tiestä, me kuljemme *kaikkia* mahdollisia teitä omaan luokkapäätämäämme.

Mutta tähän päämäärään ei voida kulkea taistelematta kaikkinaista nationalismia vastaan ja puolustamatta eri kansakuntien yhdenvertaisuutta. Onko esimerkiksi Ukrainan kohtalona muodostaa itsenäinen valtio, se riippuu tuhansista edeltäkin tuntemattomista tekijöistä. Ja yrittämättä turhaan „*ennustella*” me olemme järkähtämättä sillä kannalla, mikä on epäilemätöntä: Ukrainalla on oikeus tällaiseen valtioon. Me kunnioitamme tätä oikeutta, emme kannata isovenäläisen erioikeuksia ukrainalaisten suhteen, me *kasvatamme* joukkoja tämän oikeuden tunnustamisen hengessä, kaikenlaisten kansakuntien *valtiollisten* erioikeuksien kieltämisen hengessä.

Hyppäyksissä, joita kaikki maat ovat kokeneet porvarillisten vallankumousten kaudella, ovat yhteentörmäykset ja taistelu oikeudesta kansalliseen valtioon mahdollisia ja

* Jostakin L. VI:stä¹⁰⁰ Pariisissa tämä sana näyttää epämarxilaiselta. Tämä L. VI. on huvittavan „superklug” (rikkiviisas). Rikkiviisas L. VI. alkoo nähtävästi kirjoittaa tutkielman sanojen „väestö”, „kansa” j.n.e. karkottamisesta meidän minimiohjelmastamme (luokkataistelun näkökannalta).

todennäköisiä. Me proletaarit julistamme itsemme jo etukäteen isovenäläisten erioikeuksien *vastustajiksi* ja harjoitamme kaikkea propagandaamme ja agitaatiotamme tähän suuntaan.

Tavoitellessaan „käytännöllisyyttä” Rosa Luxemburg ei ole huomannut isovenäläisen enempää kuin muihinkaan kansallisuuksiin kuuluvan proletariaatin *tärkeintä* käytännöllistä tehtävää: jokapäiväisen agitaation ja propagandan harjoittamista kaikkinaisia valtiollisia ja kansallisia erioikeuksia vastaan, oman kansallisen valtion muodostamisoikeuden — kaikille kansakunnille yhtäläisen oikeuden puolesta; sellainen tehtävä on (tällä hetkellä) meidän tärkein tehtävämme kansallisuuskysymyksen alalla, sillä vain siten me puolustamme demokratian ja kaikenlaisten kansakuntien kaikkien proletaarien tasavertaisen liiton etuja.

Olkoon tämä propaganda „epäkäytännöllistä” sekä isovenäläisten sortajien näkökannalta että sorrettujen kansakuntien porvariston näkökannalta (sekä edelliset että jälkimmäiset vaativat *selvää* vastausta, syyttäen sosialidemokraatteja „epämääräisyydestä”). Nimenomaan tämä propaganda ja vain se turvaa käytännössä joukkojen todella demokraattisen ja todella sosialistisen kasvatuksen. Vain tällainen propaganda takaa myös suurimmat mahdollisuudet kansallisuusrauhalle Venäjällä, jos se jää kirjavaksi kansalliseksi valtioksi, sekä rauhallisimman (ja proletariselle luokkataistelulle vahingottoman) jakautumisen eri kansallisvaltioihin, jos nousee kysymys tällaisesta jakautumisesta.

Selittääksemme konkreettisemmin tätä politiikkaa, ainoata proletaarista politiikkaa kansallisuuskysymyksessä, me tarkastelemme isovenäläisen liberalismiin suhdetta „kansakuntien itsemääräämiseen” ja esimerkkiä Norjan eroamisesta Ruotsista.

5. LIBERAALINEN PORVARISTO JA SOSIALISTISET OPPORTUNISTIT KANSALLISUUSKYSYMYKSESSÄ

Näimme, että yhdeksi tärkeimmäksi „valtikseen” taistelussa Venäjän marxilaisten ohjelmaa vastaan Rosa Luxemburg katsoo tällaisen väitteen: itsemääräämisoikeuden tunnustaminen on yhtä kuin sorrettujen kansakuntien porvarillisen nationalismiin tukeminen. Toisaalta, sanoo Rosa

Luxemburg, jos tällä oikeudella käsitetään ainoastaan taistelua kaikkinaista kansakuntiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan, niin erikoinen ohjelmakohta on tarpeeton, sillä sosialidemokratia on yleensä kaikkinaista kansallista väkivaltaa ja eriarvoisuutta vastaan.

Ensimmäinen väite, kuten Kautsky kumoamattomasti osoitti melkein 20 vuotta sitten, vierittää nationalismin toisten niskoille, sillä pelätessään sorrettujen kansakuntien porvariston nationalismia Rosa Luxemburg osoittaa *käytännössä* pelaavansa isovenäläisten mustasotnialaisen nationalismin pussiin! Toinen väite on oikeastaan pelokasta loitonemista kysymyksestä: sisältääkö kansallisen tasa-arvoisuuden tunnustaminen eroamisoikeuden tunnustamisen vai eikö sisällä? Jos sisältää, niin Rosa Luxemburg siis tunnustaa meidän ohjelmamme 9. kohdan periaatteellisesti oikeaksi. Jos ei sisällä, niin hän ei siis tunnusta kansallista tasa-arvoisuutta. Karttellemisella ja verukkeilla ei asiaa voida tässä auttaa!

Parhaana yllä mainittujen ja kaikkien samantapaisten väitteiden tarkastuksena on kuitenkin tutkiminen, miten yhteiskunnan *eri luokat* suhtautuvat tähän kysymykseen. Marxilaiselle tällainen tarkastus on välttämätön. Pitää lähteä objektiivisesta, pitää huomioida luokkien keskinäis-suhteet tässä kysymyksessä. Jättäessään tämän tekemättä Rosa Luxemburg lankeaa juuri siihen metafysiisyyden, abstraktisuuden, yleisen puheenparren y.m.s. syntiin, josta hän on turhaan yrittänyt syyttää vastustajiaan.

Kysymys on *Venäjän* marxilaisten, s.o. Venäjän kaikkien kansallisuuksien marxilaisten ohjelmasta. Eiköhän ole tarpeellista luoda silmäys Venäjän *vallassaolevien* luokkien kantaan?

„Byrokration” (pyydämme anteeksi epätarkkaa sanaa) ja yhdistyneen aateliston tyyppiä olevien feodaalisten tilanherrain kanta on yleisesti tunnettu. Sekä kansallisuuksien tasa-arvoisuuden että itsemääräämisoikeuden ehdoton kieltäminen. Vanha, maaorjuuden ajoilta peräisin oleva tunnus: itsevaltius, oikeauskoisuus ja kansakunta, jolloin viimeksi mainitulla tarkoitetaan yksinomaan isovenäläisiä. Ukrainalaisetkin on julistettu „muukalaisiksi”, heidänkin äidinkieltään vainotaan.

Luokaamme silmäys Venäjän porvaristoon, joka on „kutsuttu” osallistumaan, tosin hyvin vaatimattomasti,

mutta kuitenkin osallistumaan maan hallintaan „kesäkuun 3 päivän” lainsäädäntö- ja hallintajärjestelmässä. Että lokakuulaiset menevät käytännössä tässä kysymyksessä oikeistolaisten mukana, sitä ei tarvitse paljoakaan todistella. Valitettavasti eräät marxilaiset kiinnittävät paljon vähemmän huomiota isovenäläisen liberaalisen porvariston, progressistien ja kadettien kantaan. Mutta se, joka ei tutki tätä kantaa eikä syvenny siihen, lankeaa kansakuntien itsemääräämisoikeutta käsiteltäessä kiertämättömästi abstraktisuuden ja perustelemattomuuden syntiin.

Viime vuonna käyty väittely „Pravdan” ja „Retshin” välillä pakotti tämän kadettipuolueen pää-äänenkannattajan, joka on niin taitava diplomaattisesti karttamaan suoraa vastausta „epämieluisiin” kysymyksiin, tekemään kuitenkin eräitä arvokkaita tunnustuksia. Metakka syttyi kesällä 1913 Lvovissa pidetyn yleisukrainalaisen ylioppilaiden edustajakokouksen johdosta. Valantehnyt „Ukrainan tuntija” eli „Retshin” ukrainalainen avustaja hra Mogiljanski julkaisi kirjoituksen, jossa mitä valikoiduimmin haukkumasanoin („houretta”, „seikkailupolitiikkaa” y.m.s.) sadatteli Ukrainan separaation (eroamisen) ajatusta, sitä ajatusta, jonka puolesta kansallissosiaali Dontsov taittoi peistä ja jonka mainittu edustajakokous hyväksyi.

Olematta lainkaan solidaarinen hra Dontsoville ja suoraan osoittaen, että hän on kansallissosiaali ja että monet ukrainalaiset marxilaiset eivät ole samaa mieltä kuin hän, sanomalehti „Rabotshaja Pravda” lausui kuitenkin, että „Retshin” sävy, oikeammin: *kysymyksen periaatteellinen asettaminen* „Retshissä” on aivan säädytöntä ja sopimatonta isovenäläiselle demokraatille tai henkilölle, joka haluaa esiintyä demokraattina*. Kumotkoon „Retsh” avoimesti herrat Dontsovit, mutta isovenäläiselle muka demokratian äänenkannattajalle on *periaatteellisesti* sallimatonta unohtaa eroamisvapaus, oikeus eroamiseen.

Muutama kuukausi myöhemmin hra Mogiljanski julkaisi „Retshin” 331. numerossa „selityksiä”, saatuaan Lvovin ukrainalaisesta „Shljahi” lehdestä¹¹⁰ tietää hra Dontsovin vastaväitteistä, kun tämä oli muun muassa huomauttanut, että „ainoastaan Venäjän sosialidemokraattinen lehdistö asianmukaisella tavalla ryvetti (leimasi?) „Retshin” shovi-

* Ks. Teokset, 19. osa, ss. 257—258. Toim.

nistisen päällekkarkauksen". Hra Mogiljanskin „selitykset" olivat siinä, että hän kolmasti kertasi: „hra Dontsovin reseptien arvostelulla" „ei ole mitään yhteistä kansakuntien itsemääräämisoikeuden kieltämisen kanssa".

„On sanottava", kirjoitti hra Mogiljanski, „ettei myöskään „kansakuntien itsemääräämisoikeus" ole mikään fetishi (kuulkaa!), jota ei saa arvostella: kansakunnan epäterveet elämänehdot voivat synnyttää kansallisessa itsemääräämisessä epäterveitä pyrkimyksiä, ja näiden viimeksi mainittujen ilmituominen ei vielä merkitse kansakuntien itsemääräämisoikeuden kieltämistä".

Kuten näette, liberaalin korulauseet „fetishistä" olivat aivan Rosa Luxemburgin korulauseiden hengen mukaisia. Ilmeistä oli, että hra Mogiljanski halusi karttaa suoraa vastausta kysymykseen: tunnustaako hän oikeuden valtiolliseen itsemääräämiseen, s.o. eroamiseen, vai eikö tunnusta?

Ja „Proletarskaja Pravda" (№ 4, joulukuun 11 pnä 1913) asetti *suoraan* tämän kysymyksen sekä hra Mogiljanskille että kadettipuolueelle*.

„Retsh" lehti julkaisi silloin (№ 340) allekirjoituksettoman, siis toimituksen virallisen lausunnon, joka antaa vastauksen tähän kysymykseen. Tuo vastaus sisältää kolme kohtaa:

1) Kadettipuolueen ohjelman 11. kohdassa puhutaan suoraan, tarkasti ja selvästi kansakuntien „vapaasta *kulttuurillisesta* itsemääräämisoikeudesta".

2) „Retshin" vakuuttelun mukaan „Proletarskaja Pravda" on „auttamattomasti sekoittanut" itsemääräämisen separatismien kanssa, tämän taikka tuon kansakunnan eroamisen kanssa.

3) „*Todellakin, kadetit eivät ole koskaan ottaneetkaan tehtäväkseen puolustaa oikeutta „kansakuntien eroamiseen" Venäjän valtakunnasta*". (Ks. kirjoitusta „Kansallisliberalismi ja kansakuntien itsemääräämisoikeus" „Proletarskaja Pravdassa" № 12, joulukuun 20 pnä 1913**).

Kiinnittäkäämme ensiksi huomiomme „Retshin" lausunnon toiseen kohtaan. Kuinka havainnollisesti se osoittaa-kaan herroille Semkovskeille, Liebmanneille, Jurkevitsheille ja muille opportunisteille, että heidän melunsa ja juttunsa

* Ks. Teokset, 19. osa, ss. 524—526. Toim.

** Ks. tätä osaa, ss. 42—44. Toim.

„itsemääräämis”-ajatuksen muka „epäselvyydestä” tai „epämääräisyydestä” ovat *todellisuudessa*, s.o. luokkataistelun ja luokkien objektiivisen keskinäisyyden kannalta Venäjällä, liberaalis-monarkistisen porvariston puheiden *suoranaista kertaamista!*

Kun „Proletarskaja Pravda” asetti „Retshin” herroille, valistuneille „perustuslaillisille demokraateille”, kolme kysymystä: 1) kieltävätkö he sen, että koko kansainvälisen demokratian historian aikana, erikoisesti XIX vuosisadan puolivälistä lähtien, kansakuntien itsemääräämisellä tarkoitetaan nimenomaan valtiollista itsemääräämistä, oikeutta itsenäisen kansallisen valtion muodostamiseen? 2) kieltävätkö he sen, että vuoden 1896 Lontoon kansainvälisen sosialistikongressin tunnetussa päätöksessä on sama sisältö? ja 3) että Plehanov jo v. 1902 kirjoittaessaan itsemääräämisestä käsitti sillä nimenomaan valtiollista itsemääräämistä? — kun „Proletarskaja Pravda” asetti nämä kolme kysymystä, niin *herrat kadetit vaikenivat!!*

He eivät vastanneet sanaakaan, sillä heillä ei ollut mitä vastata. Heidän täytyi vaieten tunnustaa, että „Proletarskaja Pravda” oli ehdottomasti oikeassa.

Liberaalien melu „itsemääräämisen” käsitteen epäselvyydestä, siitä, että sosialidemokraatit ovat sen „auttamattomasti sekoittaneet” separatismiin kanssa, ei ole mitään muuta kuin pyrkimystä *sokea* kysymys, karttaa demokratian yleisesti säätämän periaatteen tunnustamista. Elleivät herrat Semkovskit, Liebmannit ja Jurkevitchit olisi niin tyhmiä, niin heitä hävettäisi esiintyä työläisten edessä *liberaalisessa* hengessä.

Mutta menkäämme edelleen. „Proletarskaja Pravda” sai „Retshin” tunnustamaan, että sanat „kulttuurillisesta” itsemääräämisestä sisältävät kadettien ohjelmassa nimenomaan *valtiollisen* itsemääräämisen *kieltämisen* ajatuksen.

„Todellakin, kadetit eivät ole koskaan ottaneetkaan tehtäväkseen puolustaa oikeutta „kansakuntien eroamiseen” Venäjän valtakunnasta” — näitä „Retshin” sanoja „Proletarskaja Pravda” ei suotta suositellut „Novoje Vremja” ja „Zemshtshina” lehdille kadettiemme „lojaalisuuden” näyteenä. Jättämättä tietenkään käyttämättä tilaisuutta muistella „juutalaista” ja kaikella tavalla pistellä kadetteja, „Novoje Vremja” lehti lausui 13563. numerossaan kuitenkin:

„Mikä sosdemeilla on poliittisen viisauden selviö” (s.o. kansakuntien itsemääräämisoikeuden, eroamisoikeuden tunnustaminen), „se alkaa nykyaikoina herättää jopa kadettienkin keskuudessa erimielisyyttä”.

Kuuluttamalla, että he „eivät ole koskaan ottaneetkaan tehtäväkseen puolustaa oikeutta kansakuntien eroamiseen Venäjän valtakunnasta”, kadetit asettuivat periaatteellisesti täysin samanlaiselle kannalle kuin „Novoje Vremja”. Tässä onkin eräs perusta kadettien *kansallisliberalismille*, heidän läheisyydelleen Purishkevitsheihin, heidän aatteellis-poliittiselle ja käytännöllis-poliittiselle riippuvaisuudelleen näistä viimeksi mainituista. „Herrat kadetit ovat lukeneet historiaa”, kirjoitti „Proletarskaja Pravda”, „ja tietävät mainiosti, minkälaisiin lievästi sanoen „pogromeja muistuttaviin” tekoihin Purishkevitskien ikivanhan „raahata putkaan eikä päästää pois” oikeuden soveltaminen käytännössä on usein johtanut”. Tuntien mainiosti Purishkevitskien kaikkivallan feodaalisen alkuperän ja luonteen kadetit kuitenkin asettuvat täydellisesti nimenomaan tämän luokan luomien suhteiden ja rajojen *perustalle*. Tietäen mainiosti, miten paljon epäeurooppalaista, eurooppalaisvastaista (sanoisimmepa aasialaista, ellei se kajahtaisi japanilaisten ja kiinalaisten aiheettomalta halveksumiselta) on niissä suhteissa ja puitteissa, jotka tämä luokka on luonut tai määritellyt, herrat kadetit tunnustavat ne rajaksi, jota ei voida ylittää.

Tämä onkin Purishkevitsheihin sopeutumista, mategemista heidän edessään, pelkoa horjuttaa heidän asemaansa, tämä onkin heidän puolustamistaan kansanliikkeeltä, demokralialta. „Käytännössä tämä merkitsee”, kirjoitti „Proletarskaja Pravda”, „maaorjuuttajien etuihin ja hallitsevan kansakunnan pahimpiin nationalistisiin ennakkoluuloihin sopeutumista sen sijaan, että taisteltaisiin järjestelmällisesti näitä ennakkoluuloja vastaan”.

Historiaa tuntevina ja demokralismin mainetta tavoittelevina henkilöinä kadetit eivät ole yrittäneetkään väittää, että demokralattisen liikkeen, joka meidän päivinämme luonnehtii sekä Itä-Eurooppaa että Aasiaa ja pyrkii uudistamaan kummankin sivistyneiden, kapitalististen maiden malliin,— että tämän liikkeen on jätettävä feodaalisen kauden, Purishkevitskien kaikkivallan ja laajojen porvariston ja

pikkuporvariston kerrosten oikeudettomuuden kauden määrittelemät rajat ehdottomasti ennalleen.

Että „Proletarskaja Pravdan” ja „Retshin” välisen väitteilyn nostama kysymys ei lainkaan ollut vain kirjallisuuden kysymys, vaan että se koski todellista päivänpolttavaa poliittista kysymystä, sen osoitti todeksi muun muassa kadettipuolueen viime konferenssi maaliskuun 23—25 p:nä 1914. „Retshin” (№ 83, maaliskuun 26 p:nä 1914) virallisessa selostuksessa tästä konferenssista sanotaan:

„Kansallisuuskysymyksiä pohdittiin myös erikoisen vilkkaasti. Kieviläiset edustajat, joihin yhtyivät N. V. Nekrasov ja A. M. Koljubakin, osoittivat, että kansallisuuskysymys on suuri kehkeytyvä tekijä, jota on edistettävä rohkeammin kuin tähän asti. F. F. Kokoshkin osoitti kuitenkin” (tämä on se sama „kuitenkin”, joka vastaa shtshedriniläistä „mutta” — „korvat eivät kasva otsaa ylemmäksi, eivät kasva”), „että niin ohjelma kuin aikaisemmin saatu poliittinen kokemuskin vaativat, että „kansallisuuksien valtiollisen itsemääräämisen” „venyviin määritelmään” suhtaudutaan hyvin varovasti”.

Tämä kadettien konferenssissa esitetty mitä erinomaisin järkeily ansaitsee kaikkien marxilaisten ja kaikkien demokraattien taholta suuren huomion. (Huomautamme suluissa, että „Kijevskaja Mysl”, joka on nähtävästi erittäin hyvin perillä asioista ja epäilemättä esittää oikein hra Kokoshkinin ajatukset, lisäsi, että hän oli varta vasten nostanut kysymyksen valtakunnan „hajoamisen” uhkasta, tietenkin varoituksena vastaväittäjilleen.)

„Retshin” virallinen selostus on laadittu taiturimaisen diplomaattisesti, jotta voitaisiin mahdollisimman vähän kohottaa esirippua ja mahdollisimman paljon peittää. Pääpiirtein on kuitenkin selvää, mitä kadettien konferenssissa tapahtui. Edustajat — liberaaliporvarit, jotka ovat perillä asiaintilasta Ukrainassa, ja „vasemmisto”-kadetit asettivat kysymyksen *nimenomaan* kansakuntien *valtiollisesta* itsemääräämisestä. Muuten ei hra Kokoshkinilla olisi ollut syytä kehottaa „suhtautumaan varovasti” tähän „määritelmään”.

Kadettien ohjelmassa, joka oli kadettikonferenssin edustajille tietenkin tunnettu, on nimenomaan „kulttuurillinen” eikä valtiollinen itsemäärääminen. Siis hra Kokoshkin *puolusti* ohjelmaa Ukrainan edustajia ja vasemmistokadetteja *vastaan*, puolusti „kulttuurillista” itsemääräämistä „valtiollista” itsemääräämistä *vastaan*. On aivan ilmeistä, että noustessaan „valtiollista” itsemääräämistä vastaan, nos-

taessaan esiin „valtakunnan hajoamisen” uhkan ja nimitäessään „valtiollisen itsemääräämisen” määritelmää „venyväksi” (täysin Rosa Luxemburgin hengen mukaisesti!) hra Kokoshkin puolusti isovenäläistä kansallisliberalismia kadettipuolueen „vasemmistolaisempia” eli demokraattisempia aineksia ja ukrainalaista porvaristoa vastaan.

Hra Kokoshkin voitti kadettikonferenssissa, kuten „Retshin” selostuksen petollisesta „kuitenkin”-sanasesta nähdään. Isovenäläinen kansallisliberalismi pääsi voitolle kadettien keskuudessa. Eiköhän tämä voitto auta selventämään niiden Venäjän marxilaisten keskuudessa olevien ymmärtämättömien yksilöiden ajatuksia, jotka ovat kadettien perässä alkaneet myös pelätä „kansallisuuksien valtiollisen itsemääräämisen venyviä määritelmiä”?

Tarkastelkaamme „kuitenkin” hra Kokoshkinin ajatusten kulkua asian sisällön kannalta. Vedoten „aikaisemmin saatuun poliittiseen kokemukseen” (s.o. ilmeisesti vuoden 1905 kokemukseen, jolloin isovenäläinen porvaristo säikähti kansallisten erioikeuksiensa vuoksi ja säikähdyksellään pelästytti kadettipuolueen) ja vetäen esiin „valtakunnan hajoamisen” uhkan hra Kokoshkin ilmaisi käsittävänsä mainiosti, että valtiollinen itsemäärääminen ei voi merkitä mitään muuta kuin oikeutta eroamiseen ja itsenäisen kansallisen valtion muodostamiseen. Herää kysymys: miten tähän hra Kokoshkinin pelkoon tulee katsoa demokratian näkökannalta yleensä ja erikoisestikin proletaarisen luokkataistelun näkökannalta?

Hra Kokoshkin tahtoo saada meidät uskomaan, että eroamisoikeuden tunnustaminen suurentaa „valtakunnan hajoamisen” vaaraa. Tämä katsantokanta on poliisi Mymretsovin, jonka mielilauselma oli: „raahataan putkaan eikä päästetä pois”. Demokratian näkökannalta yleensä asia on juuri päinvastoin: eroamisoikeuden tunnustaminen *pienentää* „valtakunnan hajoamisen” vaaraa.

Hra Kokoshkin puhuu aivan nationalistien tapaan. Viime edustajakokouksessaan he peittosivat ukrainalaisia „mazelalaisia”. Ukrainan liike,—huudahti hra Savenko ja kumpp.,—uhkaa heikentää Ukrainan yhteyksiä Venäjään, sillä Itävalta lujittaa ukrainalaisystävyydellään ukrainalaisten yhteyttä Itävaltaan!! Käsittämättömäksi jäi, miksi sitten Venäjä ei voi yrittää „lujittaa” ukrainalaisten yhteyttä Venäjään *sillä samalla tavalla*, josta herrat Savenkot syyttävät

Itävaltaa, s.o. myöntämällä ukrainalaisille äidinkielen vapauden, itsehallinnon, autonomisen eduskunnan j.n.e.?

Herrojen Savenkojen ja herrojen Kokoshkinien puheet ovat aivan samanlaisia ja puhtaasti loogilliselta kannalta yhtä naurettavia ja järjettömiä. Eikö ole selvää, että mitä enemmän ukrainalaisella kansallisuudella tulee jossain maassa olemaan vapauksia, sitä lujemmaksi tulee tämän kansallisuuden yhteys kyseessäolevaan maahan? Tätä aakkostotuutta vastaan ei voitane kiistää, ellei hylätä kerrassaan kaikkia demokratismin perusajatuksia. Ja voiko kansallisuudella sellaisenaan olla suurempaa vapautta kuin eroamisvapaus, vapaus muodostaa itsenäinen kansallinen valtio?

Selvittääksemme vielä täydellisemmin tätä liberaalien (ja niiden, jotka ymmärtämättömyydessään toistavat heidän laulujaan) sotkema kysymystä esitämme aivan yksinkertaisen esimerkin. Otamme avioerokysymyksen. Rosa Luxemburg sanoo kirjoituksessaan, että keskitetyn demokraattisen valtion, joka ei ole lainkaan ristiriidassa sen eri osien autonomian kanssa, on jätettävä kaikki tärkeimmät lainsäädännön alat, muun muassa lainsäädäntö avioerosta, keskusparlamentin toimivaltaan. Tämä huolehtiminen avioerovapauden turvaamisesta demokraattisen valtion keskusvaltan toimesta on täysin ymmärrettävää. Taantumukselliset vastustavat avioerovapautta, kehottavat „suhtautumaan siihen varovasti” ja kirkuvat, että se merkitsee „perheen hajoamista”. Mutta demokraatit arvelevat, että taantumukselliset teeskentelevät, sillä todellisuudessa he puolustavat poliisin ja byrokratian kaikkivaltaa, toisen sukupuolen erioikeuksia ja mitä pahinta naisen sortamista; — että todellisuudessa avioerovapaus ei merkitse perhesuhteiden „hajoamista”, vaan päinvastoin niiden lujittumista ainoilla sivistisyhteiskunnassa mahdollisilla ja kestäville demokraattisilla perusteilla.

Itsemääräämisvapauden, s.o. eroamisvapauden, kannattajien syyttäminen separatismien edistämisestä on yhtä tyhmää ja ulkokultaista kuin syyttää avioerovapauden kannattajia perhesuhteiden hajottamisen edistämisestä. Samalla tavalla kuin porvarillisessa yhteiskunnassa avioerovapautta vastaan esiintyvät ne, jotka puolustavat erioikeuksia ja ostettavuutta, joiden perustalle porvarillinen avioliitto rakentuu, samoin kapitalistisessa valtiossa itsemääräämisvapauden,

s.o. kansakuntien eroamisvapauden, kieltäminen merkitsee vain hallitsevan kansakunnan erioikeuksien ja poliisimaisten hallintotapojen puolustamista demokraattisten vahingoksi.

Epäilemätöntä on, että kapitalistisen yhteiskunnan kaikkien suhteiden synnyttämä politikoiminen aiheuttaa toisiinsa parlamentaarikkojen ja sanomalehtimiesten perin kevytmielisiä, jopa suorastaan tolkuttomia jaaritteluja tämän tai tuon kansakunnan eroamisesta. Mutta vain taantumukselliset voivat antaa tuontapaisen jaarittelun pelästyttää itseään (tai voivat teeskennellä, että he muka ovat pelästyneet). Ken on demokratian kannalla, t.s. sillä kannalla, että väestön joukot ratkaisevat valtiolliset kysymykset, hän tietää mainiosti, että politikoitsijoiden jaarittelusta joukkojen päätökseen on „äärettömän pitkä matka”¹¹¹. Jokapäiväisestä kokemuksestaan väestöjoukot käsittävät erinomaisesti maantieteellisten ja taloudellisten yhteyksien merkityksen, laajojen markkinoiden ja suuren valtion edullisuuden, ja eroamiseen ne turvautuvat vain silloin, kun kansallinen sorto ja kansalliset kahnaukset tekevät yhteiselämän aivan sietämättömäksi ja jarruttavat kaikkia ja kaikkinaisia taloudellisia suhteita. Ja tämänlaisessa tapauksessa kapitalistisen kehityksen ja luokkataisteluvapauden edut tulevat olemaan nimenomaan eroavien puolella.

Siis otettakoonpa hra Kokoshkinin puheet miltä kantilta hyvänsä, niin ne osoittautuvat tolkuttomuuden huipuksi ja demokratian periaatteiden pilkkaamiseksi. Mutta vissiä logiikkaa noissa puheissa on; se on isovenäläisen porvariston luokkaetujen logiikkaa. Hra Kokoshkin samoin kuin kadettipuolueen enemmistö on tämän porvariston rahasäkin lakeija. Hän puolustaa sen etuoikeuksia yleensä ja sen *valtiollisia* etuoikeuksia erikoisesti, puolustaa niitä yhdessä Purishkevitchin kanssa, hänen rinnallaan,— Purishkevitch vain luottaa enemmän maaorjuuden nuijaan, mutta Kokoshkin ja kumpp. näkevät, että vuosi 1905 löi tuon nuijan pahasti sälöille, ja luottavat enemmän porvarillisiin joukkojen petkuttamisen keinoihin, esimerkiksi pikkuporvarien ja talonpoikien pelottelemiseen „valtakunnan hajoamisen” aaveella, heidän pettämiseensä korulauseilla „kansan vapauden” saumaamisesta yhteen historiallisten perustusten kanssa j.n.e.

Kansakuntien valtiollisen itsemääräämisen periaatteeseen kohdistuvan liberaalien vihan reaalin luokkamerkitys on

yksi ja ainoa: kansallisliberalismi, isovenäläisen porvariston valtiollisten erioikeuksien puolustaminen. Myöskin ne venäläiset opportunistit marxilaisten joukossa, jotka nimenomaan nyt, kesäkuun 3 päivän järjestelmän kaudella, ovat sonnustautuneet taistelemaan kansakuntien itsemääräämisoikeutta vastaan, kaikki he: likvidaattori Semkovski, bundilainen Liebmann, ukrainalainen pikkuporvari Jurkevitsch, *todellisuudessa* laahustavat yksinkertaisesti kansallisliberalismin perässä ja turmelevat työväenluokkaa kansallisliberaalisilla aatteilla.

Työväenluokan ja sen kapitalismia vastaan käymän taistelun edut vaativat kaikkien kansakuntien työläisten täydellistä solidaarisuutta ja mitä läheisintä yhtenäisyyttä, vaativat lujaa vastarintaa porvariston nationalistiselle politiikalle, kuuluipa tämä porvaristo mihin kansallisuuteen hyvänsä. Siksi olisi proletaarisen politiikan tehtävistä poikkeamista ja työläisten alistamista porvariston politiikkaan, jos sosialidemokraatit alkaisivat kieltää itsemääräämisoikeuden, s.o. sorrettujen kansakuntien eroamisoikeuden, samoin kuin sekin, jos sosialidemokraatit ryhtyisivät kannattamaan sorrettujen kansakuntien porvariston kaikkia kansallisia vaatimuksia. Palkkatyöläiselle on yhdentekevää, onko hänen pääasiallisena riistäjänään isovenäläinen porvaristo etusijalla muukalaiseen nähden vai puolalainen porvaristo etusijalla juutalaiseen nähden j.n.e. Luokkansa edut käsittävä palkkatyöläinen on kylmäkiskoinen sekä isovenäläisten kapitalistien valtiollisiin erioikeuksiin että puolalaisten tai ukrainalaisten kapitalistien lupauksiin nähden, joiden mukaan maan päällä tulee paratiisi, kun he saavat valtiollisia erioikeuksia. Kapitalismin kehitys käy ja tulee käymään eteenpäin tavalla taikka toisella sekä yhteisessä kirjavassa valtiossa että erillisissä kansallisissa valtioissa.

Joka tapauksessa palkkatyöläinen jää riiston kohteeksi, ja menestyksellinen taistelu riistoa vastaan vaatii, että proletariaatti on riippumaton nationalismista, että proletariaatit ovat niin sanoaksemme täysin puolueettomia eri kansakuntien porvariston taistelussa etusijasta. „Oman” kansallisen porvariston erioikeuksien pieninkin kannattaminen jonkin kansakunnan proletariaatin taholta herättää kiertämättömästi toisen kansakunnan proletariaatin epäluulon, heikentää työläisten kansainvälistä luokkasolidaarisuutta, erottaa heidät toisistaan porvariston iloksi. Ja itsemääräämisoikeu-

den eli eroamisoikeuden kieltäminen merkitsee käytännössä ehdottomasti hallitsevan kansakunnan erioikeuksien kannattamista.

Vieläkin havainnollisemmin voimme tästä vakuuttua, kun otamme konkreettisen esimerkin, Norjan eroamisen Ruotsista.

6. NORJAN EROAMINEN RUOTSISTA

Rosa Luxemburg ottaa juuri tämän esimerkin ja järkeilee sen johdosta seuraavaan tapaan:

„Viime tapahtuma federatiivisten suhteiden historiassa, Norjan eroaminen Ruotsista,— johon puolalainen sosialipatrioottinen lehdistö (ks. krakovalaista „Naprzód”¹²⁾ aikoinaan kiireesti tarttui valtiolliseen eroamiseen tähtäävien pyrkimysten voiman ja edistysellisyyden ilahduttavana ilmauksena,— muuttui heti silminnähtäväksi todisteeksi siitä, että federalismi ja siitä johtuva valtiollinen eroaminen eivät lainkaan ole edistysellisyyden tai demokratismin ilmauksia. Niin sanotun Norjan „vallankumouksen” jälkeen, joka oli siinä, että ruotsalainen kuningas pantiin pois valtaistuimelta ja lähetettiin pois Norjasta, norjalaiset valitsivat kaikessa rauhassa itselleen uuden kuninkaan muodollisesti hyläten kansanäänestyksellä tasavallan perustamisen suunnitelman. Se, minkä kaikenlaisten kansallisten liikehtimisien ja kaikenlaisen riippumattomuudelta näyttävän pintapuoliset ihailijat julistivat „vallankumoukseksi”, oli yksinkertainen talonpoikaisen ja pikkuporvarillisen partikularismin ilmaus, yksinkertainen pyrkimys pitää omilla rahoillaan „oma” kuningas ruotsalaisen ylimystön tyrkyttämän asemesta, siis se oli liike, jolla ei ollut kerrassaan mitään yhteistä vallankumouksellisuuden kanssa. Samalla tämä ruotsalais-norjalaisen unionin hajoamisen historia osoitti uudelleen, missä määrin siihen saakka olemassa ollut federaatio oli tässäkin tapauksessa vain selvästi dynastisten etupyyteiden ilmaus ja siis monarkismin ja taantumuksen muoto” („Przeglad”).

Siinä on kirjaimellisesti kaikki, mitä Rosa Luxemburg on sanonut tästä kysymyksestä!! Ja täytyy myöntää, että olisi vaikea paljastaa kantansa avuttomuutta selvemmin kuin Rosa Luxemburg on tehnyt tässä esimerkissä.

Kysymys oli ja on siitä, tarvitseeko sosialidemokratia kansallisesti kirjavassa valtiossa välttämättä sellaisen ohjelman, jossa tunnustetaan oikeus itsemääräämiseen eli eroamiseen.

Mitä Rosa Luxemburgin itsensä ottama Norjan esimerkki meille osoittaa tässä kysymyksessä?

Kirjoittajamme kiertelee ja kaartelee, viisastelee ja meluaa „Naprzódia” vastaan, mutta kysymykseen hän ei

vastaa!! Rosa Luxemburg puhuu mistä hyvänsä ollakseen *sanomatta sanaakaan* kysymyksen ytimestä!!

On selvää, että halutessaan pitää omilla rahoillaan oman kuninkaansa ja kaataessaan kansanäänestyksellä tasavallan perustamisen suunnitelman norjalaiset pikkuporvarit ilmaisivat sangen huonoja poroporvarillisia ominaisuuksia. On selvää, että „Naprzód”, jos se ei huomannut tätä, ilmaisi yhtä huonoja ja yhtä poroporvarillisia ominaisuuksia.

Mutta mitä tekemistä tällä kaikella on asian kanssa??

Puhehan oli kansakuntien itsemääräämisoikeudesta ja sosialistisen proletariaatin suhtautumisesta tähän oikeuteen! Minkä vuoksi Rosa Luxemburg ei vastaa kysymykseen, vaan kiertää ja kaartaa?

Sanotaan, että hiiren mielestä ei ole kissaa väkevämpää petoa. Rosa Luxemburgin mielestä ei ilmeisesti ole olemassa väkevämpää petoa kuin „frak”. „Frakeiksi” nimitetään rahvaan kielessä „Puolan sosialistista puoluetta”, niin sanottua vallankumouksellista fraktiota, ja krakovalainen lehtinen „Naprzód” on hyväksynyt tämän „fraktion” aatteen. Rosa Luxemburgin taistelu tämän „fraktion” nationalismia vastaan on häikäissyt kirjoittajamme niin, että hänen näköpiiristään on kadonnut kaikki, paitsi „Naprzód”.

Jos „Naprzód” sanoo „kyllä”, niin Rosa Luxemburg katsoo pyhäksi velvollisuudekseen julistaa viivyttelämättä „ei”, laisinkaan ajattelematta, että tällä tavalla hän ei tuo ilmi riippumattomuuttaan „Naprzódista”, vaan päinvastoin hullunkurisen riippuvaisuutensa „frakeista” ja kyvyttömyytensä katsella asioita vähän syvemmältä ja laajemmalla näkökannalta kuin krakovalaisen muurahaiskeon näkökanta on. „Naprzód” on tietenkin perin huono eikä lainkaan marxilainen lehti, mutta tämä seikka ei saa estää meitä tutkimasta asiallisesti Norjan esimerkkiä, koska olemme sen esittäneet.

Käsitelläksemme tämän esimerkin marxilaisesti meidän täytyy tarkastella ei hirveän pelottavien „frakien” huonoja ominaisuuksia, vaan ensiksikin Norjan Ruotsista eroamisen konkreettisia historiallisia erikoisuuksia ja toiseksi sitä, mitkä olivat kummankin maan *proletariaatin* tehtävät tämän eroamisen yhteydessä.

Norjaa lähenfävät Ruotsiin maantieteelliset, taloudelliset ja kielelliset yhdyssiteet, jotka eivät ole vähemmän läheisiä kuin useiden ei-isovenäläisten slaavilaisten kansakuntien

yhdysmaat isovenäläisiin. Mutta Norjan liitto Ruotsin kanssa ei ollut vapaaehtoinen, joten Rosa Luxemburg puhuu „fедераatiosta” aivan turhaan, yksinkertaisesti vain siksi, että hän ei tiedä mitä sanoisi. Napoleonin sotien aikana monarkit *antivat* Norjan Ruotsille vastoin norjalaisten tahtoa, ja ruotsalaisten piti viedä sotaväkeä Norjaan alistaakseen sen valtaansa.

Monien vuosikymmenien kuluessa tämän jälkeen oli Norjan ja Ruotsin välillä alituisesti kahnauksia, Norjan nauttimasta erittäin laajasta autonomiasta (oma eduskunta j.n.e.) huolimatta, ja norjalaiset pyrkivät kaikin voimin vapautumaan ruotsalaisen ylimystön ikeestä. Elokuussa 1905 he vihdoin vapauttivat itsensä siitä: Norjan eduskunta päätti, että Ruotsin kuningas lakkasi olemasta Norjan kuninkaana, ja sen jälkeen suoritettu kansanäänestys, Norjan kansan mielipiteen ilmaisu, antoi valtavan äänten enemmistön (noin 200 tuhatta muutamaa sataa vastaan) täydellisen Ruotsista eroamisen puolesta. Eräiden horjahtelujen jälkeen ruotsalaiset tyytyivät eroamiseen tosiasiana.

Tämä esimerkki osoittaa meille, minkälaisella perustalla kansakuntien eroamistapaukset ovat mahdollisia ja esiintyvät nykyisten taloudellisten ja poliittisten suhteiden vallitessa ja minkälaisen *muodon* eroaminen saa toisinaan poliittisen vapauden ja demokraattisuuden oloissa.

Yksikään sosialidemokraatti, ellei hän päätä julistaa itseään välinpitämättömäksi poliittisen vapauden ja demokratian kysymyksiä kohtaan (ja siinä tapauksessa hän tietenkin lakkaisi olemasta sosialidemokraatti), ei voi kieltää, että *tosiasiallisesti* tämä esimerkki osoittaa tietoisten työläisten *velvollisuudeksi* harjoittaa järjestelmällistä propagandaa ja valmistella pohjaa, jotta kansakuntien eroamisen vuoksi mahdollisesti syntyvät selkkaukset ratkaistaisiin *vain siten*, kuin ne ratkaistiin Norjan ja Ruotsin välillä v. 1905, eikä „venäläisittäin”. Tämä juuri ilmaistaankin kansakuntien itsemääräämisoikeuden tunnustamisen ohjelmavaatimuksella. Ja Rosa Luxemburgin piti päästä eroon hänen teorialleen epämieluisasta tosiasiaista hyökkäämällä ankarasti norjalaisten poroporvarien poroporvarillisuutta ja krakovalaista „Napródia” vastaan, sillä hän käsitti mainiosti, miten *peruuttamattomasti* tämä historiallinen tosiasia *kumoaa* hänen fraasinsa, että kansakuntien itsemääräämisoikeus on muka „utopiaa” ja että se on muka yhtä

kuin oikeus „syödä kultalautasilta” j.n.e. Tällaiset fraasit ilmaisevat vain surkean omahyväistä, opportunistista uskoa Itä-Euroopan kansallisuuksien välisten nykyisten voimasuhteiden muuttumattomuuteen.

Menkäämme edelleen. Kansakuntien itsemääräämistä koskevassa kysymyksessä samoin kuin jokaisessa muussakin kysymyksessä meitä kiinnostaa ennen kaikkea ja eniten proletariaatin itsemäärääminen kansakuntien sisällä. Rosa Luxemburg on sivuuttanut vaatimattomasti tämänkin kysymyksen, sillä hän tajuaa, miten epämieluisia hänen „teorialleen” on sen käsitteleminen hänen itsensä ottaman Norjan esimerkin pohjalla.

Millainen oli Norjan ja Ruotsin proletariaatin kanta eroamisen johdosta tapahtuneessa selkkauksessa ja millainen sen piti olla? Norjan valveutuneet työläiset olisivat eroamisen *jälkeen* tietenkin äänestäneet tasavallan puolesta *, ja kun oli sosialisteja, jotka äänestivät toisin, niin se vain osoittaa, miten paljon eurooppalaisessa sosialismissa on toisinaan tylsää, pikkuporvarillista opportunistia. Tästä ei voi olla kahta mielipidettä, ja koskettelemme tätä kohtaa vain siksi, että Rosa Luxemburg on yrittänyt hämätä asian ytimen puhumalla *muista asioista*. Eroamiskysymyksen suhteen emme tiedä, velvoittiko Norjan sosialistinen ohjelma norjalaisia sosialidemokraatteja pitämään kiinni yhdestä määrätystä mielipiteestä. Edellyttäkäämme, että ei, että norjalaiset sosialistit olivat jättäneet avoimeksi kysymyksen siitä, missä määrin Norjan autonomia oli riittävä esteettömälle luokkataistelulle ja missä määrin ainaiset kahnaukset ja selkkaukset ruotsalaisen ylimystön kanssa jarruttivat taloudellisen elämän vapautta. Mutta se, että Norjan proletariaatin tuli lähteä tätä ylimystöä vastaan Norjan talonpoikaisdemokratian puolesta (viimeksi mainitun kaikesta pikkuporvarillisesta ahdasmielisyydestä huolimatta),— se on kiistatonta.

Entä Ruotsin proletariaatti? Tiettyä on, että ruotsalaiset tilanherrat, joita ruotsalaiset papit avustivat, saarnasivat sotaa Norjaa vastaan, ja kun Norja oli paljon heikompi Ruotsia, kun Norja oli saanut jo kokea Ruotsin päällekar-

* Jos norjalaisen kansakunnan enemmistö oli monarkian kannalla ja proletariaatti tasavallan kannalla, niin norjalaisen proletariaatin eteen avautui yleensä puheen kaksi tietä: joko vallankumous, jos sen edellytykset olivat kypsyneet, tai alistuminen enemmistölle ja pitkäaikainen työ propagandan ja agitaation alalla.

kauksen, kun ruotsalaisella ylimystöllä oli sangen suuri vaikutusvalta omassa maassaan, niin tämä saarnaaminen oli erittäin vakava uhka. Voidaan olla varmoja siitä, että ruotsalaiset Kokoshkinit olivat kauan ja utterasti turmelleet ruotsalaisia kansanjoukkoja kehotuksilla „suhtautua varovasti” „kansakuntien valtiollisen itsemääräämisen venyviin määritelmiin”, kuvailemalla „valtakunnan hajoamisen” vaaroja ja vakuuttelemalla, että „kansan vapaus” voidaan sovittaa yhteen ruotsalaisen ylimystön perustusten kanssa. On aivan varmaa, että Ruotsin sosialidemokratia olisi pettänyt sosialismin asian ja demokratian asian, ellei se olisi taistellut kaikin voimin sekä tilanherrojen että „Kokoshkinien” ideologiaa ja politiikkaa vastaan, ellei se olisi puolustanut *paitsi* kansakuntien tasa-arvoisuutta yleensä (jonka Kokoshkinitkin tunnustavat) myöskin kansakuntien itsemääräämisoikeutta, Norjan eroamisvapautta.

Norjan ja Ruotsin työläisten läheinen liitto, heidän täydellinen toverillinen luokkasolidarisuutensa *lujittui* siitä, että Ruotsin työläiset tunnustivat norjalaisten eroamisoikeuden. Sillä norjalaiset työläiset pääsivät varmuuteen, että ruotsalaiset työläiset eivät ole ruotsalaisen nationalismin saastuttamia, että veljeys norjalaisten proletaarien kanssa on heille kalliimpi kuin ruotsalaisen porvariston ja ylimystön erioikeudet. Euroopan monarkkien ja Ruotsin ylimystön Norjalle tyrkyttämien siteiden katkaiseminen lujitti Norjan ja Ruotsin työläisten välisiä siteitä. Ruotsin työläiset osoittivat, että porvarillisen politiikan kaikista käänteistä huolimatta — porvarillisten suhteiden perustalla on uusi väkivaltainen norjalaisten alistaminen ruotsalaisten valtaan täysin mahdollista! — he kykenevät säilyttämään ja suojaamaan molempien kansakuntien työläisten täydellisen tasa-arvoisuuden ja luokkasolidarisuuden taistelussa niin ruotsalaista kuin norjalaistakin porvaristoa vastaan.

Tästä näkyy muun muassa se, kuinka perusteettomia ja suorastaan naurettavia ovat „frakien” toisinaan tekemät yritykset „käyttää hyväkseen” meidän ja Rosa Luxemburgin välisiä erimielisyyksiä Puolan sosialidemokratiaa vastaan. „Frakit” eivät ole proletaarinen, sosialistinen puolue, vaan pikkuporvarillinen nationalistinen puolue, jotain Puolan sosialivallankumouksellisten kaltaista. Mistään Venäjän sosialidemokraattien ja tuon puolueen yhteisyydestä ei ole

koskaan ollut eikä ole voinut olla puhetta. Päinvastoin, yksikään Venäjän sosialidemokraatti ei ole koskaan „katunut” lähentymistä ja yhtymistä Puolan sosialidemokraatteihin. Puolan sosialidemokratialle kuuluu suuri historiallinen ansio ensimmäisen todella marxilaisen, todella proletarisen puolueen luomisesta Puolassa, joka on kauttaaltaan nationalististen pyrkimysten ja viettymysten kyllästämä. Tämä Puolan sosialidemokraattien ansio on suurenmoinen ansio, muttei sen seikan vuoksi, että Rosa Luxemburg on puhunut palturia Venäjän marxilaisen ohjelman 9. kohtaa vastaan, vaan tästä ikävistä seikasta huolimatta.

Puolalaisille sosialidemokraateille ei „itsemääräämisoikeus” ole merkitykseltään tietenkään niin tärkeä kuin venäläisille. On täysin ymmärrettävää, että taistelu nationalistisesti sokaistunutta Puolan pikkuporvaristoa vastaan on pakottanut puolalaisia sosialidemokraatteja „jännittämään jousta” erikoisen (toisinaan ehkä hieman liiankin) innokkaasti. Yksikään Venäjän marxilainen ei ole milloinkaan edes aikonut syyttää Puolan sosialidemokraatteja siitä, että he vastustavat Puolan eroamista. Puolan sosialidemokraatit tekevät virheen vasta silloin, kun he yrittävät — Rosa Luxemburgin tapaan — kieltää itsemääräämisoikeuden tunnustamisen välttämättömyyden *Venäjän* marxilaisten ohjelmassa.

Asiallisesti se merkitsee krakovalaisesta näköpiiristä katsoen ymmärrettävien suhteiden siirtämistä Venäjän kaikkien kansojen ja kansakuntien mittakaavaan, isovenäläiset mukaan luettuna. Se merkitsee, että ollaan „nurinpäin käännettyjä puolalaisia nationalisteja” eikä Venäjän sosialidemokraatteja, internationalistisia sosialidemokraatteja.

Sillä internationalistinen sosialidemokratia on nimenomaan kansakuntien itsemääräämisoikeuden tunnustamisen kannalla. Siihen me nyt siirrymmekin.

7. VUODEN 1896 KANSAINVALISEN LONTOON KONGRESSIN PÄÄTÖS

Tässä päätöksessä sanotaan:

„Kongressi julistaa, että se on kaikkien kansakuntien täydellisen itsemääräämisoikeuden (Selbstbestimmungsrecht) kannalla ja lausuu myötätuntonsa kaikkien niiden maiden työläisille, jotka nykyään kärsivät sotilaallisen, kansallisen tai muunlaisen absolutismin ikeen alaisina;

kongressi kutsuu kaikkien näiden maiden työläisiä liittymään koko maailman valvutuneiden (Klassenbewusste = luokkatietoisten) työläisten riveihin taistelemaan yhdessä heidän kanssaan kansainvälisen kapitalismin voittamiseksi ja kansainvälisen sosialidemokratian päämäärien toteuttamiseksi”*.

Kuten jo mainitsimme, meidän opportunistimme, herrat Semkovski, Liebmann ja Jurkevitch, eivät yksinkertaisesti tunne tätä päätöstä. Mutta Rosa Luxemburg tuntee sen ja esittää sen täydellisen tekstin, jossa on sama sana „itsemäärääminen” kuin meidänkin ohjelmassamme.

Herää kysymys: miten Rosa Luxemburg poistaa tämän esteen, joka on hänen „originellin” teoriansa tiellä?

Hyvin yksinkertaisesti: ...painopiste on tässä päätöslauselman toisessa osassa... se on julistusluontoinen... vain väärinkäsityksessä voidaan siihen vedota!!

Kirjoittajamme avuttomuus ja neuvottomuus on suorastaan hämmästyttävää. Johdonmukaisesti demokraattisten ja sosialististen ohjelmakohtien julistusluontoisuuteen viittaavat tavallisesti vain opportunistit pelkurimaisesti karttaen avointa väittelyä niitä vastaan. Tällä kertaa Rosa Luxemburg ei nähtävästi suotta osoittaudu olevan herrojen Semkovskien, Liebmannin ja Jurkevitchin surkeassa seurassa. Rosa Luxemburg ei rohkene sanoa suoraan, katsooko hän edellä mainitun päätöslauselman oikeaksi vai virheelliseksi. Hän kiertelee ja piileskelee, aivan kuin luottaisi huolimattoman ja tietämättömän lukijan unohtavan päätöslauselman ensimmäisen osan päästessään toiseen tai ei olisi milloinkaan kuullut Lontoon kongressin *edellä* sosialistisessa lehdistössä käydyistä väittelystä.

Mutta Rosa Luxemburg erehtyy pahasti, jos hän luulee voivansa Venäjän valvutuneiden työläisten edessä niin helposti polkea jalkoihinsa tärkeästä periaatteellisesta kysymyksestä laaditun Internationalen päätöslauselman, suvaitsematta edes tutkia sitä arvostellen.

Lontoon kongressin edellä käydyssä väittelyssä — pääasiallisesti Saksan marxilaisten aikakauslehden, „Die Neue

* Ks. virallista saksalaista selostusta Lontoon kongressista: „Verhandlungen und Beschlüsse des internationalen sozialistischen Arbeiter- und Gewerkschafts-Kongresses zu London, vom 27. Juli bis 1. August 1896”, Berlin, 1897, S. 18 („Heinäkuun 27—elokuun 1 pnä 1896 Lontoossa kokoontuneen sosialististen työväenpuolueiden ja ammattiliittojen kansainvälisen kongressin pöytäkirjat ja päätökset”, Berliini, 1897, s. 18. *Toim.*). On olemassa venäjänkielinen kirjanen, jossa on kansainvälisten kongressien päätökset; siinä „itsemäärääminen” on käännetty virheellisesti „autonomiaksi”.

Zeitin" palstoilla — tuotiin esiin Rosa Luxemburgin kanta, ja tämä kanta kärsi asiallisesti tappion Internationalen edessä! Se on asian ydin, joka venäläisen lukijan on erikokoisesti huomioitava.

Väittelyä käytiin Puolan riippumattomuuskysymyksestä. Esitettiin kolme kantaa:

1) „Frakien" kanta, joiden nimessä esiintyi Hecker. He tahtoivat, että Internationale tunnustaisi *omassa* ohjelmassaan Puolan riippumattomuusvaatimuksen. Tätä ehdotusta ei hyväksytty. Tämä kanta kärsi tappion Internationalen edessä.

2) Rosa Luxemburgin kanta: Puolan sosialistien ei tule vaatia Puolan riippumattomuutta. Kansakuntien itsemääräämisoikeuden julistamisesta ei tältä kannalta katsottuna voinut olla puhuttakaan. Tämäkin kanta kärsi tappion Internationalen edessä.

3) Kanta, jota kaikkein yksityiskohtaisimmin kehittäli silloin K. Kautsky esiintyessään Rosa Luxemburgia vastaan ja todistellessaan hänen materialisminsa olevan äärimmäisen „yksipuolista". Tältä kannalta lähtien Internationale ei voi nykyisenä ajankohtana asettaa ohjelmakseen Puolan riippumattomuutta, mutta Puolan sosialistit, sanoi Kautsky, voivat aivan hyvin asettaa sellaisen vaatimuksen. Sosialistien näkökannalta katsottuna on ehdottomasti virheellistä jättää huomioimatta kansallisen vapautuksen tehtäviä kansallisuussorron vallitessa.

Internationalen päätöslauselmaan onkin otettu tämän katsantokannan oleelliset perusajatuksat: toisaalta aivan suora ja kaikenlaisen väärintulkittamisen mahdottomaksi tekevä täydellisen itsemääräämisoikeuden tunnustaminen kaikille kansakunnille; toisaalta yhtä selvä kutsu työläisille heidän luokkataistelunsa *kansainväliseen* yhtenäisyyteen.

Käsityksemme on, että tämä päätöslauselma on aivan oikea ja että Itä-Euroopan ja Aasian maita varten XX vuosisadan alussa nimenomaan tämä päätöslauselma ja nimenomaan kumpikin sen osa erottamattomassa yhteydessä toisiinsa antaa proletaariselle luokkapolitiikalle kansallisuuskysymyksessä ainoan oikean ohjeen.

Pysähtykäämme tarkastelemaan kolmea yllä mainittua katsantokantaa vähän yksityiskohtaisemmin.

Tunnettua on, että K. Marx ja Fr. Engels katsoivat koko länsieurooppalaiselle demokratialle ja sitä suuremmalla

syllä sosialidemokratialle ehdottoman välttämättömäksi Puolan riippumattomuusvaatimuksen aktiivisen kannattamisen. Viime vuosisadan 40- ja 60-luvun kautena, Itävallan ja Saksan porvarillisen vallankumouksen kautena, Venäjän „talonpoikaisreformin” kautena tämä kanta oli aivan oikea ja ainoa johdonmukaisesti demokraattinen ja proletaarinen kanta. Niin kauan kuin Venäjän ja useimpien slaavilaisten maiden kansanjoukot nukkuivat vielä sitkeää unta, niin kauan kuin näissä maissa *ei ollut* itsenäisiä joukkoluontoisia demokraattisia liikkeitä, niin kauan Puolan *pikkuaateliston* vapausliikkeellä oli tavattoman suuri, ensiarvoinen merkitys ei vain yleisvenäläisen, ei vain yleisslaavilaisen, vaan myöskin yleiseurooppalaisen demokratian kannalta katsoen*.

Mutta vaikka tämä Marxin kanta olikin aivan oikea XIX vuosisadan toisen kolmanneksen tai kolmannen neljänneksen suhteen, niin XX vuosisadalle siirryttäessä se lakasi olemasta oikea. Omintakeisia demokraattisia liikkeitä, vieläpä omintakeinen proletaarinenkin liike, syntyi useimmissa slaavilaisissa maissa, vieläpä yhdessä kaikkein takapajuisimmassa slaavilaisessa maassa, Venäjällä. Pikkuaatelinen Puola katosi ja luovutti paikkansa kapitalistiselle Puolalle. Tällaisissa olosuhteissa Puola ei voinut olla kadotamatta *erikoista* vallankumouksellista merkitystään.

Kun PPS („Puolan sosialistinen puolue”, nykyiset „frakit”) yritti vuonna 1896 „varmistaa” Marxin *toiselle aikakaudelle* esittämän kannan, niin se merkitsi jo marxilaisuuden *kirjaimen* käyttämistä marxilaisuuden *henkeä* vastaan. Siksi Puolan sosialidemokraatit olivat aivan oikeassa, kun he esiintyivät Puolan pikkuporvariston nationalistisia intoiluja vastaan, osoittivat kansallisuuskysymyksen merkityksen olevan Puolan työläisille toisarvoisen, perustivat Puolaan ensi kerran puhtaasti proletaarisen puolueen, julistivat erittäin tärkeää periaatetta puolalaisen

* Olisi sängen mielenkiintoinen historiallinen tutkielma vertailla vuoden 1863 puolalaisen pikkuaatelisten kapinoitsijan asennetta, yleisvenäläisen demokraatin ja vallankumouksmiehen Tshernyshevskin asennetta — hänkin osasi (samoin kuin Marx) arvioida puolalaisen liikkeen merkityksen — sekä paljon myöhemmin esiintyneen ukrainalaisen poroporvarin Dragomanovin asennetta, joka ilmensi vielä niin metsittyneen, uneliaan ja lantakasaansa kiinnikasvaneen talonpojan käsityskantaa, että puolalaista paania kohtaan tuntemansa oikeutetun vihan vuoksi hän ei voinut käsittää, mikä merkitys näiden paanien taistelulla oli yleisvenäläiselle demokratialle. (Vrt. Dragomanovin „Historiallinen Puola ja isovenäläinen demokratia”.) Dragomanov ansaitsi täydellisesti ne ihastuksen suudelmät, joilla jo kansalliberaaliksi muuttunut hra P. B. Struve hänet myöhemmin palkitsi.

ja venäläisen työläisen mitä läheisimmästä liitosta heidän luokkataistelussaan.

Mutta merkitsikö tämä silti sitä, että Internationale voi XX vuosisadan alussa katsoa kansakuntien valtiollisen itsemääräämisen, niiden eroamisoikeuden periaatteen Itä-Euroopalle ja Aasialle tarpeettomaksi? Se olisi ollut mikä suurinta järjettömyyttä, joka olisi (teoreettisesti) ollut samaa kuin tunnustaa Turkin, Venäjän ja Kiinan valtioiden porvarillis-demokraattinen uudistaminen päättyneeksi; — joka olisi (käytännöllisesti) ollut opportunistia absolutismin suhteen.

Ei. Itä-Euroopassa ja Aasiassa, alkaneiden porvarillis-demokraattisten vallankumousten kaudella, kansallisuusliikkeiden heräämisen ja kärjistymisen kaudella, itsenäisten proletaaristen puolueiden syntymisen kaudella näiden puolueiden tehtävän täytyy kansallisuuspolitiikan alalla olla kaksipuolinen: itsemääräämisoikeuden tunnustaminen kaikille kansakunnille, sillä porvarillis-demokraattista uudistamista ei ole vielä suoritettu loppuun, sillä työväendemokratia puolustaa kansakuntien tasa-arvoisuutta johdonmukaisesti, todenteolla ja rehellisesti eikä liberaalisesti, kokoshkinilaisesti, — ja kyseessäolevan valtakunnan kaikkien kansakuntien proletaarien luokkataistelun mitä lujin, murtumaton liitto tämän valtakunnan historian kaikissa ja kaikenlaisissa vaiheissa, kaikista ja kaikenlaisista porvariston toimeenpanemista eri valtakuntien rajojen muutoksista huolimatta.

Nimenomaan tämä proletariaatin kaksipuolinen tehtävä on määritelty Internationalen päätöslauselmassa vuodelta 1896. Nimenomaan sellainen on periaatteelliselta pohjaltaan Venäjän marxilaisten kesällä 1913 pidetyn neuvottelukokouksen päätöslauselma. On ihmisiä, joista näyttää „ristiriitaiselta” se, että tämä päätöslauselma 4. kohdassa, tunnustaessaan itsemääräämisoikeuden, eroamisoikeuden, ikäänkuin „myöntää” mahdollisimman paljon nationalistimille (todellisuudessa *kaikkien* kansakuntien itsemääräämisoikeuden tunnustamisessa on mahdollisimman paljon *demokraattisuutta* ja mahdollisimman vähän nationalistimä) — ja 5. kohdassa varoittaa työläisiä kaikenlaisen porvariston nationalistisista tunnuksista ja vaatii kaikkien kansakuntien työläisten yhtenäisyyttä ja yhdistämistä kansainvälisesti yhteisiin proletaarisiin järjestöihin. Mutta

„ristiriitaa” tässä voivat nähdä vain aivan latteajärkiset ihmiset, jotka eivät kykene käsittämään esimerkiksi sitä, miksi Ruotsin ja Norjan proletariaatin yhtenäisyys ja luokkasolidarisuus *lujittuivat* siitä, kun Ruotsin työläiset puolustivat Norjan itsenäiseksi valtioksi eroamisen vapautta.

8. UTOPISTI KARL MARX JA KÄYTÄNNÖLLINEN ROSA LUXEMBURG

Julistettuaan Puolan riippumattomuuden „utopiaksi” ja toistettuaan sitä niin usein, että ellottaa, Rosa Luxemburg huudahtaa ivallisesti: miksi ei voitaisi asettaa Irlannin riippumattomuuden vaatimusta?

„Käytännöllinen” Rosa Luxemburg ei ilmeisesti tiedä, miten K. Marx suhtautui Irlannin riippumattomuutta koskevaan kysymykseen. Tätä kannattaa tarkastella, jotta voidaan esittää kansallisen riippumattomuuden *konkreettisen* vaatimuksen erittely todella marxilaiselta eikä opportunistiselta kannalta.

Marxilla oli tapana „tunnustella” tuttaviansa sosialistien „hammasta”, niin kuin hän sanoi, pannen koetukselle heidän tietoisuutensa ja vakaumuksellisuutensa ¹¹³. Tutustuttuaan Lopatiniin Marx antoi kirjeessään Engelsille heinäkuun 5 pnä 1870 mitä parhaimman lausunnon tästä nuoresta venäläisestä sosialistista, mutta huomautti samalla:

„...Heikko kohta: *Puola*. Tästä kysymyksestä Lopatin puhuu aivan samalla tavalla kuin englantilainen — esimerkiksi englantilainen vanhan koulukunnan chartisti — Irlannista” ¹¹⁴.

Sortavaan kansakuntaan kuuluvalta sosialistilta Marx tiedustelee, miten tämä suhtautuu sorrettuun kansakuntaan, ja heti paljastaa hallitsevien kansakuntien (englantilaisten ja venäläisten) sosialistien *yhteisen* puutteen: he eivät käsitä sosialistisia velvollisuuksiaan sorrettujen kansakuntien suhteen, märehtivät „suurvaltalaiselta” porvaristolta omaksu- miaan ennakkoluuloja.

Ennen kuin siirrymme Marxin myönteisiin lausuntoihin Irlannista, on huomautettava, että Marx ja Engels suhtautuivat kansallisuuskysymykseen yleensä hyvin arvostelevasti, arvioiden sen ehdollisen historiallisen merkityksen. Niinpä Engels kirjoitti Marxille toukokuun 23 pnä 1851, että historian tutkiminen saattaa hänet pessimistisiin johtopäätöksiin

Puolan suhteen, että Puolan merkitys on väliaikainen, vain Venäjän agraarikumoukseen saakka. Puolalaisten osuus historiassa on „rohkeita tyhmyyksiä”. „Ei voida hetkeäkään olettaa, että Puola, vaikkapa edes Venäjään nähden, edustaisi menestyksellisesti edistystä tai että sillä olisi jokin historiallinen merkitys”. Venäjällä on sivistyksen, valistuksen, teollisuuden ja porvariston aineksia enemmän kuin „pikkuaatelisessa uneliaassa Puolassa”. „Mitä merkitsee Varsova ja Krakova Pietariin, Moskovaan ja Odessaan verrattuna!”¹¹⁵. Engels ei usko Puolan pikkuaateliston kapi-
noiden menestykseen.

Mutta kaikki nämä ajatukset, joissa on niin paljon nero-
kasta tarkkanäköisyyttä, eivät lainkaan estäneet Marxia ja Engelsiä 12 vuoden kuluttua, jolloin Venäjä yhä nukkui, mutta Puola kuohui, suhtautumasta Puolan liikehtimiseen mitä syvimmillä ja lämpöisimmällä myötätunnolla.

Vuonna 1864, laatiessaan Internationalen adressia, Marx kirjoitti Engelsille (marraskuun 4 p:nä 1864), että täytyy taistella Mazzinin nationalismia vastaan. „Puhuessani adressissa internationalistisesta politiikasta tarkoitan maita enkä kansallisuuksia ja paljastan Venäjän enkä vähemmän tärkeitä valtioita”, kirjoitti Marx. Kansallisuuskysymyksen toisarvoinen merkitys „työväenkysymykseen” verrattuna oli Marxille epäilemätön. Mutta kansallisuusliikkeiden huomioimatta jättämisestä hänen teoriansa on yhtä kaukana kuin maa taivaasta.

Tultiin vuoteen 1866. Marx kirjoitti Engelsille Pariisiin „proudhonilaisesta klikistä”, joka „on julistanut kansallisuudet järjettömyydeksi ja hyökkäilee Bismarckin ja Garibaldin kimppuun. Väittelynä shovinismia vastaan tämä taktiikka on hyödyllinen ja ymmärrettävä. Mutta kun Proudhoniin uskojat (niihin kuuluvat myös minun tšekäläiset hyvät ystäväni Lafargue ja Longuet) ajattelevat, että koko Eurooppa voi ja sen pitää istua hiljaa ja rauhallisesti takamuksillaan, kunnes herrat lakkauttavat Ranskassa kurjuuden ja sivistymättömyyden... niin he ovat naurettavia” (kirje kesäkuun 7 p:nä 1866).

„Eilen”, kirjoitti Marx kesäkuun 20 p:nä 1866, „Internationalen Neuvostossa keskusteltiin nykyisestä sodasta... Niin kuin sopi odottaakin, keskustelu johti kysymykseen „kansallisuuksista” ja meidän suhteestamme siihen... „Nuoren Ranskan” edustajat (*ei työläisiä*) esittivät sellaista kantaa,

että jokainen kansallisuus ja itse kansakunta ovat vanhentuneita ennakkoluuloja. Proudhonilaista stirneriläisyyttä... Koko maailman on odotettava, kunnes ranskalaiset ovat kypsyneet yhteiskunnallisen vallankumouksen suorittamiseen... Englantilaiset nauroivat makeasti, kun minä aloitin puheeni siitä, että ystäväni Lafargue ynnä muut, jotka olivat lakkauttaneet kansallisuudet, puhuvat meille ranskaa, s.o. kieltä, jota $\frac{9}{10}$ kokoukseen osallistujista ei ymmärrä. Sitten vihjasin, että Lafargue, sitä itse tajuamatta, ymmärtää kansallisuuksien kieltämisellä nähtävästi sitä, että mallikelpoinen ranskalainen kansakunta nielaisee ne”¹¹⁶.

Johtopäätös näistä kaikista Marxin arvostelevista huomautuksista on selvä: kaikkein vähiten voi työväenluokka tehdä kansallisuuskysymyksestä itselleen fetishiä, sillä kapitalismin kehitys ei ehdottomasti herätä itsenäiseen elämään *kaikkia* kansakuntia. Mutta kun joukkoluontoiset kansallisuusliikkeet ovat alkaneet, niin niiden hylkiminen ja kieltäytyminen niissä olevan edistyksellisen kannattamisesta merkitsee todellisuudessa peräänantamista *nationalistisille* ennakkoluuloille, nimenomaan: „oman” kansakunnan tunnustamista „mallikelpoiseksi kansakunnaksi” (tahi, lisäämme omasta puolestamme, kansakunnaksi, jolla on yksinomainen etuoikeus valtiolliseen rakennustyöhön)*.

Mutta palatkaamme Irlannin kysymykseen.

Kaikkein selvimmin on Marxin kanta tässä kysymyksessä ilmaistu hänen kirjeistään lainatuissa seuraavissa otteissa:

„Olen yrittänyt kaikin tavoin saada aikaan englantilaisten työläisten mielenosoituksen feeniläisyyden hyväksi... Ennen katsoin Irlannin eroamisen Englannista mahdolliseksi. Nyt katson sen välttämättömäksi, vaikka eroamisen jälkeen asia päättyisikin federaatioon”. Näin kirjoitti Marx kirjeessään Engelsille marraskuun 2 p:nä 1867.

Kirjeessään saman vuoden marraskuun 30 p:nä hän lisäsi:

„Mitä meidän olisi neuvottava *Englannin* työläisille? Minun mielestäni heidän on otettava ohjelmansa kohdaksi liiton (Irlannin ja Englannin) Repeal” (purkaminen, s.o. Irlannin eroaminen Englannista) — „lyhyemmin sanoen vuoden 1783 vaatimus, mutta demokratisoituna ja nykyisiin

* Vertaa vielä Marxin kirjettä Engelsille kesäkuun 3 p:nä 1867.Todellisella tyydytyksellä sain „Timesin” Parilisin kirjeistä tietää parililaisten puolalaisystävällisistä huudahduksista Venäjää vastaan... Hra Proudhon ja hänen pieni doktrinäärinen klikkinsä ei ole sama kuin Ranskan kansa”¹¹⁷.

olosuhteisiin mukautettuna. Se on Irlannin vapautuksen ainoa legaalinen muoto ja siksi ainoa mahdollinen *englantilaisen* puolueen ohjelmaan hyväksyttäväksi. Myöhempi kokemus on osoittava, voiko yksinkertainen personaaliunioni näiden maiden välillä vallita kauan...

...Irlantilaisille on välttämätöntä seuraava:

1. Itsehallinto ja riippumattomuus Englannista.
2. Agraarikumous”...

Katsoen Irlannin kysymyksen merkityksen hyvin tärkeäksi Marx piti saksalaisessa työväenliitossa puolentoista tunnin esitelmiä tästä aiheesta (kirje joulukuun 17 pltä 1867)¹¹⁸.

Kirjeessään marraskuun 20 pltä 1868 Engels pani merkille „irlantilaisvihan englantilaisten työläisten keskuudessa”, ja palaten tähän aiheeseen melkein vuotta myöhemmin (lokakuun 24 pnä 1869) hän kirjoitti:

„Irlannista Venäjään il n’y a qu’un pas (on vain yksi askel)... Irlannin historian esimerkistä nähdään, kuinka onneton on se kansa, joka on orjuuttanut toisen kansan. Kaikki englantilaiset kataluudet ovat lähtöisin Irlannin piiristä. Cromwellin aikaa minun pitää vielä tutkia, mutta joka tapauksessa olen varma, että asiat olisivat saaneet Englannissakin toisenlaisen kääntein, ellei olisi ollut välttämätöntä pitää sotilaallisesti yllä herruutta Irlannissa ja luoda uutta ylimystöä”.

Sivumennen mainitsemme Marxin kirjeen Engelsille elokuun 18 pltä 1869:

„Puolalaiset työläiset voittivat lakkotaistelun Poznanissa berliiniläisten toveriensa avun ansiosta. Tämä taistelu „Herra Pääomaa” vastaan — alkeellisimmassakin muodossaan, lakon muodossa — tekee lopun kansallisista ennakkoluuloista varmemmin kuin herrojen porvarien rauhanjulistikset”¹¹⁹.

Se politiikka, jota Marx ajoi Internationalessa Irlannin kysymyksessä, näkyy seuraavasta:

Marx kirjoitti Engelsille marraskuun 18 pnä 1869, että hän oli pitänyt Internationalen Neuvostossa 1¼ tunnin puheen Britannian ministeristön suhtautumisesta Irlannin amnestiaan ja ehdottanut seuraavan päätöslauselman:

„Päätettiin,

että vastauksessaan Irlannin vaatimukseen irlantilaisen isänmaanystävien vapauttamisesta hra Gladstone tahallaan loukkaa Irlannin kansakuntaa;

että hän sitoo poliittisen amnestian sellaisiin ehtoihin, jotka ovat yhtä nöyryyttäviä huonon hallituksen uhreille kuin heidän edustamalleen kansallekin;

että Gladstone, jota sitoo hänen virallinen asemansa, tervehti julkisesti ja juhlallisesti amerikkalaisten orjanomistajain kapinaa ja on nyt ryhtynyt saarnaamaan Irlannin kansalle passiivisen alistumisen oppia;

että koko hänen politiikkansa Irlannin amnestian suhteen on sen „*valtauspolitiikan*” mitä selvin ilmaus, jonka paljastamisella hra Gladstone kaatoi vastustajiensa, tory-puolueen ministeristön;

että Kansainvälisen työväenliiton Pääneuvosto lausuu julki ihailunsa sen johdosta, miten rohkeasti, järkähtämättömästi ja ylevästi Irlannin kansa käy kamppailuaan amnestian puolesta;

että tämä päätöslauselma on ilmoitettava kaikille Kansainvälisen työväenliiton osastoille ja kaikille sen kanssa yhteydessä oleville työväenjärjestöille Euroopassa ja Amerikassa”¹²⁰.

Joulukuun 10 p:nä 1869 Marx kirjoitti, että hänen alustuksensa Irlannin kysymyksestä Internationalen Neuvostossa tulee rakentumaan seuraavasti:

...,Kokonaan riippumatta mistään „internationalistisista” ja „ihmisystävällisistä” korulauseista „oikeudenmukaisuudesta Irlantia kohtaan” — sillä Internationalen Neuvostossa se on ilman muuta selvää — *Englannin työväenluokan välitön ehdoton etu vaatii, että sen nykyinen yhteys Irlantiin katkaistaan*. Sellainen on mitä syvin vakaumukseni, ja se perustuu syihin, joita kaikkia en voi Englannin työläisille itselleen paljastaa. Olin kauan siinä uskossa, että valtakomento Irlannin suhteen voidaan kukistaa Englannin työväenluokan nousulla. Puolustin aina tätä mielipidettä „New York Tribunessa” (amerikkalainen lehti, jota Marx pitkän aikaa avusti). Kysymyksen syvempi tutkiminen sai minut vakuuttuneeksi päinvastaisesta. Englannin työväenluokka *ei voi tehdä mitään* ennen kuin se pääsee eroon Irlannista... Englantilainen taantumus Englannissa juontuu Irlannin orjuuttamisesta” (kursivointi Marxin)¹²¹.

Nyt pitäisi Marxin politiikan Irlannin kysymyksessä olla lukijalle täysin selvä.

„Utopisti” Marx on niin „epäkäytännöllinen”, että puolustaa Irlannin eroamista, joka vielä puoli vuosisataa myöhemminkin on toteuttamatta.

Mistä tämä Marxin politiikka johtui ja eikö se ollut virheellinen?

Ensin Marx ajatteli, että Irlantia ei vapauta sorretun kansakunnan kansallisuusliike, vaan työväenliike sortavan kansakunnan sisällä. Marx ei tee kansallisuusliikkeistä minkäänlaista absoluuttia tietäen, että kaikkien kansallisuuksien täydellisen vapautuksen voi antaa vain työväenluokan voitto. Huomioida etukäteen kaikki mahdolliset suhteet sorrettujen kansakuntien porvarillisten vapausliikkeiden ja sortavan kansakunnan sisällä tapahtuvan proletaarisen vapausliikkeen välillä (juuri se probleemi, joka tekee kansallisuuskysymyksen nykyisellä Venäjällä niin vaikeaksi) — se on mahdoton tehtävä.

Mutta asiointila muodostui sellaiseksi, että Englannin työväenluokka joutui verrattain pitkäksi aikaa liberaalien vaikutuksen alaiseksi, muuttui niiden laahustimeksi ja teilasi itsensä liberaalisella työväenpolitiikalla. Porvarillinen vapausliike Irlannissa voimistui ja sai vallankumouksellisia muotoja. Marx tarkistaa kantansa ja korjaa sen. „Onneton on se kansa, joka on orjuuttanut toisen kansan”. Englannin työväenluokka ei voi vapautua ennen kuin Irlanti on vapautunut Englannin sorrosta. Englannin taantumusta lujittaa ja pitää yllä Irlannin orjuuttaminen (samoin kuin Venäjällä taantumusta pitää yllä sen harjoittama monien kansakuntien orjuuttaminen!).

Ja Marx, viedessään Internationalessa läpi päätöslauselman myötätunnosta „Irlannin kansakunnalle”, „Irlannin kansalle” (viisas L. VI. olisi luultavasti löylyttänyt Marx poloista luokkataistelun unohtamisesta!), julistaa Irlannin *eroamista* Englannista, „vaikka eroamisen jälkeen asia päättyisikin federaatioon”.

Mitkä ovat tämän Marxin johtopäätöksen teoreettiset perusteet? Englannissa yleensä porvarillinen vallankumous on kauan sitten suoritettu loppuun. Mutta Irlannissa sitä ei ole suoritettu loppuun; sitä lopettelevat vasta nyt, puolen vuosisadan kuluttua, englantilaisten liberaalien reformit. Jos kapitalismi olisi kukistettu Englannissa niin nopeasti kuin Marx alussa toivoi, niin Irlannissa ei olisi ollut sijaa porvarillis-demokraattiselle, yleiskansalliselle liikkeelle.

Mutta kun se kerran on syntynyt, niin Marx kehottaa Englannin työläisiä tukemaan sitä, antamaan sille vallankumouksellisen sysäyksen ja viemään sen päätökseen *oman* vapautensa hyväksi.

Irlannin taloudelliset yhteydet Englantiin olivat viime vuosisadan 60-luvulla tietysti vieläkin läheisemmät kuin Venäjän yhteydet Puolaan, Ukrainaan j.n.e. Irlannin eroamisen „epäkäytännöllisyys” ja „toteuttamisen mahdottomuus” (esimerkiksi maantieteellisten ehtojen vuoksi ja Englannin rajattoman siirtomaamahdin vuoksi) oli silmiinpistävä. Ollen federalismin periaatteellinen vastustaja, Marx sallii tässä tapauksessa federaationkin *, *kunhan vain* Irlannin vapautuminen ei tapahtuisi reformistista, vaan vallankumouksellista tietä, Englannin työväenluokan tukemain Irlannin kansanjoukkojen liikehtimisen tuloksena. Ei voi olla minkäänlaista epäilystä, että vain tällainen historiallisen tehtävän ratkaiseminen olisi kaikkein otollisin proletariaatin eduille ja yhteiskunnallisen kehityksen vauhdille.

Kävi toisin. Sekä Irlannin kansa että Englannin proletariaatti osoittautuivat heikoiksi. Vasta nyt, englantilaisten liberaalien tehtyä viheliäisiä sopimuksia irlantilaisen porvariston kanssa, *ratkaistaan* (Ölsterin esimerkki osoittaa, miten työläästi) Irlannin kysymystä maareformilla (lunasusmaksuineen) ja autonomialla (toistaiseksi toteuttamattomalla). Ja miten on? Merkitseekö lämä, että Marx ja Engels olivat „utopisteja”, että he esittivät „toteutettavaksi mahdottomia” kansallisia vaatimuksia, että he olivat joutuneet irlantilaisen nationalistien, pikkuporvarien („feeniläisten” liikkeen pikkuporvarillinen luonne on epäilemätön) vaikutuksen alaisiksi j.n.e.?

Ei. Marx ja Engels ajoivat Irlanninkin kysymyksessä johdonmukaista proletaarista politiikkaa, joka todella kasvatti joukkoja demokratismin ja sosialismin hengessä. Ainoastaan tämä politiikka olisi voinut pelastaa sekä Irlannin että

* Ei ole muuten vaikea huomata, miksi kansakuntien „itse-määrittämisen” oikeudella sosialidemokraattiselta näkökannalta katsottuna ei voida tarkoittaa federaatiota eikä autonomiata (vaikka abstraktisesti puhuen kumpikin sopii „itse-määrittämiseen”). Oikeus federaatioon on yleensä järjettömyys, sillä federaatio on kaksi-puolinen sopimus. Marxilaiset eivät mitenkään voi ottaa ohjelmaansa yleensä federalismin puolustamista, se on sanomattakin selvää. Mitä taas tulee autonomiaan, niin marxilaiset eivät puolusta „oikeutta” autonomiaan, vaan *itse* autonomiaa sellaisen demokraattisen valtion yleisenä, universaalisenä periaatteena, jonka kansallinen kokoonpano on kirjava ja maantieteelliset y.m. ehdot jyrkästi erilaisia. Siksi „kansakuntien autonomiaoikeuden” tunnustaminen olisi yhtä järjetöntä kuin „kansakuntien federaatio-oikeuskin”.

Englannin välttämättömien uudistusten viivästyimiseltä puolella vuosisadalla ja noiden uudistusten silpomiselta liberaalien toimesta taantumuksen mieliksi.

Marxin ja Engelsin politiikka Irlannin kysymyksessä antoi suurenmoisen, meidän päiviimme saakka valtavan *käytännöllisen* merkityksen säilyttäneen näytteen siitä, miten sortavan kansakunnan proletariaatin on suhtauduttava kansallisuusliikkeisiin; — se antoi varoituksen siitä „lakeijamaisesta hopusta”, jolla kaikkien maiden kaikenväriset ja kaikenkieliset poroporvarit kiiruhtavat selittämään „utooppiseksi” sellaisten valtakuntien rajojen muuttamisen, jotka on muodostettu yhden kansakunnan tilanherrojen ja porvariston väkivallan ja etuoikeuksien pohjalla.

Jos Irlannin ja Englannin proletariaatti ei olisi hyväksynyt Marxin politiikkaa, ei olisi asettanut omana tunnuksestaan Irlannin eroamista, niin se olisi ollut sen taholta mitä pahinta opportunistia, demokraatin ja sosialistin tehtävien unohtamista, myönnytys *englantilaiselle* taantumukselle ja porvaristolle.

9. VUODEN 1903 OHJELMA JA SEN LIKVIDOIJAT

Venäjän marxilaisten ohjelman hyväksyneen, vuonna 1903 pidetyn puoluekokouksen pöytäkirjat ovat tulleet mitä suurimmaksi harvinaisuudeksi, ja työväenliikkeen nykyisten toimihenkilöiden valtava enemmistö ei tunne ohjelman eri kohtien perusteluja (olletikin kun ei likimainkaan kaikella sitä koskevalla kirjallisuudella ole onnea olla julkista...). Siksi on välttämätöntä pysähtyä tarkastelemaan, miten tätä meitä kiinnostavaa kysymystä käsiteltiin vuoden 1903 edustajakokouksessa.

Panemme ennen kaikkea merkille, että niin niukka kuin „kansojen itsemääräämisoikeutta” koskeva venäläinen sosialidemokraattinen kirjallisuus onkin, niin siitä kuitenkin näkyy aivan selvästi, että tämä oikeus on aina käsitetty eroamisoikeuden mielessä. Herrat Semkovskit, Liebmännit ja Jurkevitshit, jotka epäilevät tätä ja ovat julistaneet 9. kohdan „epäselväksi” j.n.e., puhuvat „epäselvyydestä” vain äärimmäisen tietämättömyytensä tai huolettomuutensa vuoksi. Jo v. 1902, puolustaessaan „itsemääräämisoikeutta” ohjelmaluonnoksessa, Plehanov kirjoitti „Zarjassa”, että tämä vaatimus, joka ei ole välttämätön porvarillisille demo-

kraateille, on „välttämätön sosialidemokraateille”. „Jos unohtaisimme sen tai emme rohkenisi sitä asettaa”, kirjoitti Plehanov, „varoen kajoamasta isovenäläiseen heimoon kuuluvien maanmiestemme kansallisiin ennakkoluuloihin, niin... julistus...: „kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen!” muuttuisi meidän huulillamme häpeälliseksi valheeksi”¹²².

Tämä on käsiteltävän kohdan tärkeimmän perustelun sangen osuva arvio, niin osuva, etteivät „sukuperäänsä muistamattomat” ohjelmamme arvostelijat syyttä ole sitä pelkurimaisesti kiertäneet ja kierrä edelleenkin. Tästä kohdasta kieltäytyminen, puolusteltakoonpa sitä minkälaisilla syillä hyvänsä, merkitsee *todellisuudessa* „häpeällistä” myönnytystä *isovenäläiselle* nationalismille. Miksi isovenäläiselle, kun puhutaan *kaikkien* kansakuntien itsemääräämisoikeudesta? Siksi, että kysymyksessä on *eroaminen* isovenäläisistä. *Proletaarien yhteenliittymisen* edut, heidän luokkasolidarisuutensa edut vaativat *kansakuntien eroamisoikeuden* tunnustamista — juuri sen tunnusti Plehanov edellä esitetyillä sanoillaan 12 vuotta sitten; jos meidän opportunistimme mieltisivät tätä, niin luultavasti he eivät puhuisi niin paljon pötyä itsemääräämisestä.

Vuoden 1903 edustajakokouksessa, jossa hyväksyttiin tämä Plehanovin puolustama ohjelmaluonnos, oli perustyö keskitetty *ohjelmavaliokuntaan*. Valitettavasti sen istunnoissa ei pidetty pöytäkirjaa. Ja nimenomaan tämän kysymyksen kohdalta ne olisivat olleet erikoisen mielenkiintoisia, sillä *vain* valiokunnassa Puolan sosialidemokraattien edustajat Warszawski ja Ganecki yrittivät puolustaa mielipiteitään ja kiistää „itsemääräämisoikeuden tunnustamista” vastaan. Lukija, joka haluaisi verrata heidän perustelujaan (ne on esitetty Warszawskin puheessa sekä hänen ja Ganeckin antamassa selityksessä, pöytäkirjojen ss. 134—136 ja 388—390) Rosa Luxemburgin perusteluihin hänen puolalaisessa kirjoituksessaan, jota edellä käsitelimme, huomaisi näiden perustelujen olevan aivan samanlaisia.

Millä tavalla näihin perusteluihin suhtautui II edustajakokouksen ohjelmavaliokunta, jossa puolalaisia marxilaisia vastaan esiintyi etupäässä Plehanov? Näistä perusteluista tehtiin armotonta pilaa! Sellaisen ehdotuksen järjettömyys, että *Venäjän* marxilaiset hylkäisivät kansakuntien itsemääräämisoikeuden tunnustamisen, osoitettiin niin selvästi ja havainnollisesti, että puolalaiset marxilaiset *eivät*

edustajakokouksen yhteisessä istunnossa yrittäneetkään toistaa perustelujaan!! Tultuaan vakuuttuneiksi kantansa kestämyydestä isovenäläisten ja juutalaisten, gruusialaisten ja armenialaisten marxilaisten ylimmän kokouksen edessä he poistuivat edustajakokouksesta.

On itsestään selvää, että tällä historiallisella välikohtauksella on sangen tärkeä merkitys jokaiselle, joka huolehtii vakavasti *omasta* ohjelmastaan. Edustajakokouksen ohjelmavaliokunnassa tapahtunut puolalaisten marxilaisten perustelujen täydellinen kumoaminen ja heidän luopumisensa yrityksestä puolustaa mielipiteitään edustajakokouksen istunnossa on erittäin kuvaava seikka. Ilmankos Rosa Luxemburg onkin „kainosti” jättänyt siitä mainitsematta kirjoituksessaan v. 1908: edustajakokouksen muisteleminen oli nähtävästi liian epämieluisia! Hän on vaiennut myöskin siitä naurettavan epäonnistuneesta ohjelman 9. kohdan „korjaus”-ehdotuksesta, jonka Warszawski ja Ganecki esittivät vuonna 1903 kaikkien puolalaisten marxilaisten nimessä ja jota ei Rosa Luxemburg eivätkä muutkaan puolalaiset sosialidemokraatit ole rohjenneet (eivätkä rohkene) toistaa.

Mutta joskin Rosa Luxemburg on vaiennut näistä seikoista salaten vuonna 1903 kärsimänsä tappion, niin henkilöt, joita kiinnostaa puolueensa historia, huolehtivat siitä, että pääsevät selville näistä tosiasioista ja mietiskelevät niiden merkitystä.

„...Me ehdotamme”, kirjoittivat Rosa Luxemburgin ystävät vuoden 1903 edustajakokoukselle poistuessaan siitä, „ohjelmaluonnoksen seitsemännelle (nykyiselle 9.) kohdalle annettavaksi seuraavan sanamuodon: 7. §. *Laitokset, jotka takaavat kaikille valtakunnan yhteyteen kuuluville kansakunnille kulttuurikehityksen täydellisen vapauden*” (pöytäkirjojen s. 390).

Siis puolalaiset marxilaiset esiintyivät silloin kansallisuuskysymyksessä niin epämääräisin mielipitein, että ehdotivat itsemääräämisen *asemesta* itse asiassa vain surullisen kuuluisan „kansallisen kulttuuriautonomian” salanimen!

Tämä kuulostaa miltei uskonnottomalta, mutta valitettavasti se on totta. Itse edustajakokouksessa, vaikka siinä oli 5 bundilaista (5 ääntä) ja 3 kaukasialaista (6 ääntä), lukuunottamatta Kostrovin neuvottelevaa ääntä, ei löytynyt *ainoatakaan* ääntä itsemääräämistä koskevan kohdan *pois-*

tamisen puolesta. „Kansallisen kulttuuriautonomian” lisäämistä tähän kohtaan kannatti kolme ääntä (Goldblattin sanamuotoa: „laitosten luominen, jotka takaavat kansakunnille kulttuurikehityksen täydellisen vapauden”) ja neljä ääntä kannatti Lieberin sanamuotoa („oikeus niiden — kansakuntien — kulttuurikehityksen vapauteen”).

Nykyään, kun on muodostunut Venäjän liberaalinen puolue, kadetti puolue, me tiedämme, että *sen* ohjelmassa kansakuntien valtiollinen itsemäärääminen on korvattu „kulttuurillisella itsemääräämisellä”. Siis „*taistellessaan*” PPS:n nationalismia vastaan Rosa Luxemburgin puolalaiset ystävät tekivät sen sellaisella menestyksellä, että ehdottivat marxilaisen ohjelman vaihdettavaksi *liberaaliseen* ohjelmaan! Ja juuri he syyttivät samanaikaisesti meidän ohjelmaamme opportunistista — eipä ihme, että II edustajakokouksen ohjelmavaliokunnassa tämä syytös sai osakseen vain naurua!

Missä mielessä „itsemääräämisen” ymmärsivät II puoluekokouksen edustajat, joiden joukosta, niin kuin näimme, ei löytynyt *ainoatakaan* „kansakuntien itsemääräämisen” vastustajaa?

Siitä antavat todisteen seuraavat kolme otetta pöytäkirjoista:

„*Martynov* katsoo, että sanaa „itsemäärääminen” ei saa tulkita laajasti; se merkitsee vain kansakunnan oikeutta erottautua erilliseksi valtiolliseksi kokonaisuudeksi eikä lainkaan alueellista itsehallintoa” (s. 171). *Martynov* oli sen ohjelmavaliokunnan jäsen, jossa Rosa Luxemburgin ystävien perustelut kumottiin ja saatettiin naurun alaisiksi. Katsantokannoiltaan *Martynov* oli silloin ekonomisti, „*Iskran*” kiihkeä vastustaja, ja jos hän olisi lausunut mielipiteen, jota ohjelmavaliokunnan enemmistö ei olisi hyväksynyt, niin se olisi tietysti kumottu.

Goldblatt, bundilainen, otti ensimmäisenä puheenvuoron, kun ohjelman 8. (nykyistä 9.) kohtaa käsiteltiin valiokuntatyön jälkeen edustajakokouksessa.

„„Itsemääräämisoikeutta” vastaan”, sanoi Goldblatt, „ei voida mitään sanoa. Siinä tapauksessa, että jokin kansakunta taistelee itsenäisyytensä puolesta, sitä ei saa vastustaa. Jos Puola ei halua mennä lailliseen avioliittoon Venäjän kanssa, niin sitä ei saa häiritä, kuten *toiv.* Plehanov sanoi. Yhdyn sellaiseen mielipiteeseen näissä puitteissa” (ss. 175—176).

Edustajakokouksen yhteisessä istunnossa Plehanov ei käyttänyt tästä kohdasta lainkaan puheenvuoroa. Goldblatt viittaa Plehanovin sanoihin, jotka hän lausui ohjelmavaliokunnassa, missä „itsemääräämisoikeus” selitettiin yksityiskohtaisesti ja yleisesti tajuttavasti eroamisoikeuden mielessä. Lieber, joka puhui Goldblattin jälkeen, huomautti:

„Tietysti, jos jokin kansallisuus ei voi elää Venäjän rajojen sisällä, niin puolue ei tule sitä estelemään” (s. 176).

Lukija huomaa, että puolueen II edustajakokouksessa, joka hyväksyi ohjelman, ei ollut erimielisyyttä siitä, että itsemäärääminen merkitsee „vain” eroamisoikeutta. Vieläpä bundilaisetkin omaksuivat silloin tämän totuuden, ja vasta nykyisenä yhä jatkuvan vastavallankumouksen ja kaikenlaisen „luopuruuden” surkeana aikana on löytynyt tietämättömydessään rohkeita ihmisiä, jotka julistavat ohjelmamme „epäselväksi”. Mutta ennen kuin omistamme aikaamme näille surkeille „myös-sosialidemokraateille”, tarkastelemme loppuun puolalaisten suhtautumisen ohjelmaamme.

Toiseen edustajakokoukseen (v. 1903) he saapuivat mukanaan lausunto yhdistymisen välttämättömydestä ja tarpeellisuudesta. Mutta he poistuiivat edustajakokouksesta ohjelmavaliokunnassa kärsimänsä „vastoinkäymisten” jälkeen, ja heidän viimeisenä sananaan oli se kirjallinen selitys, joka on painettu edustajakokouksen pöytäkirjoissa ja joka sisältää yllä mainitun ehdotuksen itsemääräämisen vaihtamisesta kansalliseen kulttuuriautonomiaan.

Vuonna 1906 puolalaiset marxilaiset tulivat puolueeseen, eivätkä he siihen tullessaan *eivätkä kertaakaan* sen jälkeen (eivät v. 1907 edustajakokouksessa, eivät vv. 1907 ja 1908 konferensseissa eivätkä myöskään v. 1910 täysistunnossa) *ole esittäneet* ainoatakaan ehdotusta Venäjän ohjelman 9. kohdan muuttamisesta!!

Tämä on tosiasia.

Ja vastoin kaikkia korulauseita ja vakuutteluja tämä tosiasia osoittaa havainnollisesti, että Rosa Luxemburgin ystävät katsoivat II edustajakokouksen ohjelmavaliokunnassa käydyn keskustelun ja tämän edustajakokouksen päätöksen käsitelleen kysymyksen niin tyhjentävästi, että he vaieten tunnustivat virheensä ja korjasivat sen, kun he vuoden 1903 edustajakokouksesta poistumisensa jälkeen tulivat vuonna 1906 puolueeseen eivätkä ole kertaakaan

yrittäneet *puoluetietä* nostaa kysymystä ohjelman 9. kohdan tarkistamisesta.

Rosa Luxemburgin kirjoitus ilmestyi hänen allekirjoituksellaan varustettuna vuonna 1908 — sanomattakin on selvää, ettei kenenkään mieleen ole koskaan tullut kieltää puolueen kirjailijoiden oikeutta arvostella ohjelmaa, — eikä tämän kirjoituksen *jälkeen yksikään* puolalaisten marxilaisten virallinen laitos ole nostanut kysymystä 9. kohdan tarkistamisesta.

Siksi Trotski tekee todellisen karhunpalveluksen erälle Rosa Luxemburgin ihailijoille, kun hän „Borba” lehden toimituksen nimessä kirjoittaa lehden 2. numerossa (maaliskuu 1914):

„„Puolalaiset marxilaiset katsovat, että „oikeus kansalliseen itsemääräämiseen” on kokonaan vailla poliittista sisältöä ja että se pitää poistaa ohjelmasta” (s. 25).

Palvelusintoinen Trotski on vihamiestä vaarallisempi! Todistuksia „puolalaisten marxilaisten” laskemiseksi yleensä Rosa Luxemburgin jokaisen kirjoituksen kannattajien joukkoon hän *ei ole voinut* lainata mistään muualta kuin „yksityiskeskusteluista” (siis yksinkertaisesti juoruista, joilla Trotski aina itseään elättelee). Trotski on kuvannut „puolalaiset marxilaiset” kunniattomiksi ja omaatuntoa vailla oleviksi henkilöiksi, jotka eivät osaa pitää arvossa edes omia vakaumuksiaan ja oman puolueensa ohjelmaa. Palvelusintoinen Trotski!

Kuri puolalaisten marxilaisten edustajat poistuivat vuonna 1903 II edustajakokouksesta itsemääräämisoikeuden *vuoksi*, niin *silloin* Trotski olisi voinut sanoa, että he katsoivat tämän oikeuden olevan vailla sisältöä ja sellaisen, joka pitää poistaa ohjelmasta.

Mutta tämän jälkeen puolalaiset marxilaiset *tulivat* puolueeseen, jolla on sellainen ohjelma, eivätkä kertaakaan ole esittäneet ehdotusta sen tarkistamisesta*.

Miksi Trotski ei maininnut näistä tosiasioista lehtensä lukijoille? Vain siksi, että hänelle on edullista keinotella

* Meille tiedotetaan, että v. 1913 kesällä pidettyyn Venäjän marxilaisten neuvottelukokoukseen puolalaiset marxilaiset osallistuivat *vain* neuvottelevalla äänioikeudella ja että itsemääräämisoikeutta (eroamisoikeutta) koskevassa kysymyksessä he eivät äänestäneet lainkaan esiintyneen yleensä sellaista oikeutta vastaan. Heillä oli tietysti täysi oikeus tehdä niin ja agitoida Puolassa edelleenkin sen eroamista vastaan. Mutta tämä ei ole aivan sitä, mistä Trotski puhuu, sillä puolalaiset marxilaiset eivät vaatineet 9. kohdan „poistamista ohjelmasta”.

erimielisyyksien lietsomisella likvidaattoruuden puolalaisten ja venäläisten vastustajain välille ja pettää venäläisiä työläisiä ohjelmakysymyksessä.

Yhdessäkään marxilaisuuden tärkeässä kysymyksessä Trotskilla ei ole vielä koskaan ollut kestäviä mielipiteitä, vaan hän on aina „tunkeutunut” niiden tai näiden erimielisyyksien „rakoon” ja juoksennellut yhdeltä puolelta toiselle. Nykyään hän on bundilaisten ja likvidaattorien seurassa. Ja nämä herrat taas eivät puolueen kanssa siekaile.

Tässä on teille bundilainen Liebmann.

„Kun Venäjän sosialidemokratia”, kirjoittaa tämä gentlemanni, „15 vuotta sitten otti ohjelmaansa kohdan jokaisen kansallisuuden oikeudesta „itseään määräämiseen”, niin jokainen (!!) kysyi itseltään: mitä tuo muotisana (!!) oikeastaan merkitsee? Tähän ei tullut vastausta (!!). Tuo sana jäi (!!) sumun peittoon. Todellisuudessa tuon sumun hälventäminen oli siihen aikaan vaikeaa. Tämän kohdan konkretisoimisen aika ei ole vielä tullut — sanottiin siihen aikaan — jääköön se nyt sumun peittoon (!!), ja itse elämä näyttää, minkälainen sisältö täille kohdalle on annettava”.

Eikö olekin suurenmoinen tämä „housuton pojanvekara”¹²³, joka pitää puolueohjelmaa pilkkanaan?

Entä miksi hän pitää sitä pilkkanaan?

Vain siksi, että hän on täystyhyymi, joka ei ole mitään opiskellut, ei ole edes silmäillyt puolueen historiaa, vaan on ilman muuta joutunut likvidaattorien joukkoon, jossa on „tapana” liikkua ilkiälästä puoluetta ja puoluekantaa koskevassa kysymyksessä.

Pomjalovskin seminaarilainen kerskaili sillä, miten hän oli „syljeskellyt kaalitynnyriin”. Herrat bundilaiset ovat menneet pitemmälle. He laskevat liikkeelle Liebmanneja, jotta nämä gentlemannit sylkisivät julkisesti omaan tynnyriinsä. Että on ollut jonkinlainen kansainvälisen kongressin päätös ja että oman puolueen edustajakokouksessa kaksi oman Bundin edustajaa ilmaisi olevansa (niin „ankaria” „Iskran” arvostelijoita ja tarmokkaita vihollisia kuin he olivatkin!) täysin kykeneviä käsittämään „itseään määräämisen” ajatuksen ja vieläpä olivat siitä samaa mieltä, — mitäpä kaikki tämä herroja Liebmanneja liikuttaisi? Ja eiköhän puolueen likvidointi käy helpommin, kun „puolueen sanomalehtimiehet” (leikki pois!) kohtelevat puolueen historiaa ja ohjelmaa tuon seminaarilaisen tavalla?

Sitten on vielä toinen „housuton pojanvekara”, hra Jurkevitch „Dzvinista”. Hra Jurkevitchilla on nähtävästi ollut käsissään II edustajakokouksen pöytäkirjat, koska hän lainaa Goldblattin esittämiä Plehanovin sanoja ja ilmaisee tietävänsä sen, että itsemäärääminen voi merkitä vain eroamisoikeutta. Mutta tämä ei estä häntä levittämästä ukrainalaisen pikkuporvariston keskuudessa sellaista parjausta venäläisistä marxilaisista, että nämä ovat muka Venäjän „valtakunnallisen kokonaisuuden” kannalla (1913, № 7—8, s. 83 y.m.). Tätä parjausta parempaa keinoa ukrainalaisten demokraattien vieroittamiseksi isovenäläisistä herrat Jurkevitchit eivät tietenkään voineet keksiä. Ja tällainen vieroittaminen sisältyy kirjailijaryhmä „Dzvinin” politiikan koko linjaan, joka (ryhmä) saarnaa ukrainalaisten työläisten *erottamista erityiseksi* kansalliseksi järjestöksi! *

Mahdottoman sekasotkun levittäminen kansallisuuskysymyksessä on tietysti hyvin ominaista nationalististen pikkuporvarien ryhmälle, joka hajottaa proletariaattia,— nimenomaan sellainen on „Dzvinin” objektiivinen merkitys. Sano mattakin on selvää, että herrat Jurkevitchit ja Liebmannit,— jotka loukkaantuvat „kauheasti”, kun heitä nimitetään „puolueen liepeillä oleviksi”,— eivät puhuneet sanaakaan, kirjaimellisesti yhtään ainoaa sanaa siitä, miten *he* haluaisivat ratkaista ohjelmassa kysymyksen eroamisoikeudesta!

Ja vielä kolmas ja tärkein „housuton pojanvekara”, hra Semkovski, joka likvidaattorilehden palstoilla „peittoaa” ohjelmamme 9. kohtaa isovenäläisen yleisön silmissä ja samaan aikaan ilmoittaa, että hän „eräiden seikkojen vuoksi ei hyväksy ehdotuksia” tämän kohdan poistamisesta!

Uskomatonta, mutta totta!

Elokuussa 1912 likvidaattorien konferenssi nosti kansallisuuskysymyksen virallisesti esiin. Puolentoista vuoden aikana ei 9. kohdasta ole ollut ainoatakaan kirjoitusta, hra Semkovskin artikkelia lukuunottamatta. Ja tässä artikkelissaan kirjoittaja *kumoaa* ohjelmaa, „hyväksymättä *eräiden* seikkojen vuoksi” (onko tuo salainen tauti?) ehdotuksia sen korjaamisesta!! Voidaan mennä vaikka takuuseen, että koko maailmasta ei ole helppo löytää esimerkkejä tuollaisesta

* Ks. erikolsesti hra Jurkevitchin alkulausetta hra Levinskin kirjaan „Naris rozvitku ukrainaskogo robotnitshogo ruhu v Galitshini”, Kiv, 1914 („Lyhyt esitys ukrainalaisen työväenliikkeen kehityksestä Galitsiassa”, Kiev, 1914. *Toim.*).

opportunistista ja pahemmastakin kuin opportunistista, puolueesta luopumisesta, sen likvidoisemisesta.

Millaisia ovat Semkovskin perustelut, se voidaan riittävästi osoittaa yhdellä esimerkillä:

„Miten olla”, kirjoittaa hän, „jos Puolan proletariaatti haluaakin taistella yhdessä koko Venäjän proletariaatin kanssa saman valtakunnan sisällä, mutta Puolan yhteiskunnan taantumukselliset luokat sitä-vastoin haluaisivat erottaa Puolan Venäjästä ja saisivat referendumissa (kansanäänestyksessä) äänen enemmistön tämän puolesta: pitäisikö meidän, venäläisten sosialidemokraattien, äänestää keskusparlamentissa yhdessä puolalaisten tovereittemme kanssa eroamista *vastaan* vaiko, ettei loukattaisi „itseään määräämisoikeutta”, eroamisen *puolesta*?” („Novaja Rabotshaja Gazeta” № 71).

Tästä näkyy, että hra Semkovski ei ymmärrä edes sitä, *mistä on puhe!* Hän ei ole ajatellut, että eroamisoikeus edellyttää kysymyksen ratkaisemista nimenomaan *ei* keskusparlamentissa, vaan ainoastaan *eroavan* alueen parlamentissa (eduskunnassa, kansanäänestyksellä j.n.e.).

Kun *sekä* Purishkevitshit *että* Kokoshkinit katsovat eroamisajatuksenkin rikolliseksi, niin reaalisen, todellisen, elämää vastaavan politiikan kysymys peitetään lapsellisella neuvottomuudella „miten olla”, jos demokratian vallitessa enemmistö on taantumuksen puolesta! *Koko* Venäjän proletarien ei kai pitäne tänään taistella Purishkevitsheja ja Kokoshkineja vastaan, vaan on sivuutettava heidät ja taiseltava Puolan taantumuksellisia luokkia vastaan!!

Ja tuollaista tavatonta pötyä kirjoitetaan likvidaattorien äänenkannattajassa, jonka yhtenä aatteellisena johtajana on hra L. Martov. Se samainen L. Martov, joka oli ohjelma-luonnosta laatimassa ja sitä hyväksymässä vuonna 1903 ja joka myöhemminkin kirjoitti eroamisvapauden puolesta. L. Martov järkeilee kai nykyään seuraavan säännön mukaan:

Siell' viisasta ei tarvita,
Sä Read sinne komenna.
Mä katson, miten käy ¹²⁴.

Hän lähettää Read-Semkovskin ja sallii tämän vääristellä päivälehdessä ohjelmaamme ja tarjoilla loputonta sekasotkua uusille lukijapiireille, jotka eivät tunne ohjelmaamme!

Niin, niin, likvidaattoruus on mennyt pitkälle,— hyvin monilla huomattavillakaan entisillä sosialidemokraateilla ei ole enää jälkeäkään puoluekannasta.

Rosa Luxemburgia ei tietenkään saa rinnastaa Liebmanneihin, Jurkevitsheihin ja Semkovskeihin, mutta se tosiasia, että nimenomaan tuollaiset henkilöt ovat tarrautuneet hänen virheeseensä, osoittaa erittäin havainnollisesti, minkälaiseen opportunismiin hän on langennut.

10. LOPPULAUSE

Tehkäämme yhteenveto.

Yleensä marxilaisuuden teorian näkökannalta katsoen kysymys itsemääräämisoikeudesta ei tuota vaikeuksia. Ei voi olla vakavassa mielessä puhuttakaan vuonna 1896 tehdyn Lontoon päätöksen asettamisesta kiistanalaiseksi eikä siitä, että itsemääräämisellä tarkoitetaan ainoastaan eroamisoikeutta, eikä myöskään siitä, että itsenäisten kansallisten valtioiden muodostaminen on kaikkien porvarillis-demokraattisten kumousten pyrkimys.

Vaikeutta tuottaa jossain määrin se, että Venäjällä sorrettujen kansakuntien proletariaatti ja sortavan kansakunnan proletariaatti taistelevat ja niiden täytyy taistella rinnakkain. Proletariaatin sosialismin puolesta käymän luokkataistelun yhtenäisyyden suojaaminen, nationalismin kaikkien porvarillisten ja mustasotnialaisten vaikutusten torjuminen — siinä on tehtävä. Sorrettujen kansakuntien keskuudessa proletariaatin erottautuminen itsenäiseksi puolueeksi johtaa toisinaan niin ankaraan taisteluun tämän kansakunnan nationalismia vastaan, että perspektiivi samentuu ja sortavan kansakunnan nationalismi unohdetaan.

Mutta sellainen perspektiivin samentuminen on mahdollista vain lyhyeksi ajaksi. Eri kansakuntien proletaarien yhteisen taistelun kokemus osoittaa kyllin selvästi, että poliittiset kysymykset meidän on asetettava yleisvenäläiseltä eikä „krakovalaiselta” näkökannalta. Mutta yleisvenäläisessä politiikassa ovat vallassa Purishkevitshit ja Kokoshkinit. Heidän aatteensa hallitsevat; heidän muukalaisvainoan „separatismiin” ja eroamisajatusten vuoksi julistetaan ja toteutetaan Duumassa, kouluissa, kirkoissa, kasarmeissa sekä sadoissa ja tuhansissa sanomalehdissä. Juuri tämä isovenäläinen nationalismin myrkky saastuttaa koko yleisvenäläisen poliittisen ilmapiirin. Onneton on se kansa, joka orjuuttaen toisia kansoja lujittaa taantumusta koko Venäjällä. Vuosien 1849 ja 1863 muistot muodostavat elävän

poliittisen perinteen, joka, jos ei tule myrskyjä hyvin laajassa mitassa, uhkaa vielä pitkien vuosikymmenten ajan vaikeuttaa kaikkea demokraattista ja *erikoisesti* sosialidemokraattista liikettä.

Ei voi olla epäilystäkään, että niin luonnolliselta kuin sorrettujen kansakuntien (joiden „onnettomuus” toisinaan on siinä, että „oman” kansallisen vapautuksen aate häikäisee väestöjoukot) eräiden marxilaisten katsantokanta ajoittain näyttäisikin, kuitenkin *todellisuudessa*, Venäjän luokkavoimien keskinäisen objektiivisen suhteen vuoksi, itsemääräämisoikeuden puolustamisesta kieltäytyminen on verrattavissa pahimpaan opportunistiin, proletariaatin saastuttamiseen Kōkoshkinien aatteilla. Ja nämä aatteet ovat oleellisesti Purishkevitsien aatteita ja politiikkaa.

Tämän vuoksi, jos kohta Rosa Luxemburgin kanta voikin alussa olla puolusteltavissa erikoisena puolalaisena, „krakovalaisena” ahdaskatseisuutena*, niin nykyään, jolloin nationalismi ja ennen kaikkea hallitusvallan isovenäläinen nationalismi on kaikkialla voimistunut ja jolloin *se* suuntaa politiikkaa,— sellainen ahdaskatseisuus muuttuu jo anteeksi-antamattomaksi. Todellisuudessa siihen tarrautuvat *kaikkien* kansakuntien opportunistit, jotka vieroksuvat „myrskyjen” ja „hyppäysten” aatetta, katsovat porvarillis-demokraattisen kumouksen päättyneeksi ja laahustavat Kōkoshkinien liberalismin perässä.

Isovenäläinen nationalismi, samoin kuin jokainen muukin nationalismi, käy läpi erilaisia vaiheita riippuen näiden tai niiden luokkien johtoasemasta porvarillisessa maassa. Vuoteen 1905 saakka me tunsimme miltei yksinomaan vain kansallistaantumksellisia. Vallankumouksen jälkeen meillä sikisi *kansallisliberaaleja*.

Sillä kannalla ovat meillä tosiasiallisesti sekä lokakuulaiset että kadetit (Kōkoshkin), siis koko nykyinen porvaristo.

Ja edessä on *kiertämättömästi* isovenäläisten kansallisdemokraattien sikiäminen. Eräs „kansansosialistisen” puolueen perustajista, hra Peshehonov, esitti jo tämän kannan,

* Ei ole vaikea käsittää, että kansakuntien eroamisoikeuden tunnustaminen *koko Venäjän* marxilaisten ja ennen kaikkea isovenäläisten taholta ei laisinkaan tee mahdottomaksi *agitaatiota* eroamista vastaan tämän tai tuon *sorretun* kansakunnan marxilaisten taholta, samoin kuin avioero-oikeuden tunnustaminen ei tee tapauksessa tai toisessa mahdottomaksi *agitaatiota* avioeroa vastaan. Siksi ajattemme, että sellaisten puolalaisten marxilaisten lukumäärä, jotka alkavat pitää Semkovskin ja Trotskin nykyisin „lämmittämää” olematonta „ristiriitaa” naurun alaisena, tulee varmasti kasvamaan.

kun hän kehotti („Russkoje Bogatstvo” elokuun vihkossa v. 1906) varovaisuuteen talonpojan nationalististen ennakkoluulojen suhteen. Miten meitä bolshevikkeja parjattaneekin, että me muka „idealisoimme” talonpojan, niin me olemme aina tarkasti erottaneet ja tulemme edelleenkin erottamaan talonpoikaisen terveen järjen talonpoikaisesta ennakkoluulosta, talonpoikaisen demokratismin Purishkevitchia vastaan ja talonpoikaisen pyrkimyksen päästä sovintoon papin ja tilanherran kanssa.

Proletaarisen demokratian on huomioitava isovenäläisten talonpoikain nationalismi (ei myönnytysten, vaan taistelun mielessä) jo nykyään, ja se tulee todennäköisesti huomioimaan sen verrattain kauan *. Nationalismin herääminen sorrettujen kansakuntien keskuudessa, joka tuntui niin voimakkaana vuoden 1905 jälkeen (muistettakoon vaikkapa „autonomisti-federalistien” ryhmä I Duumassa, Ukrainan liikehtimisen kasvu, muhamettilaisten liikehtimisen voimistuminen j.n.e.),— aiheuttaa kiertämättömästi isovenäläisen pikkuporvariston nationalismin voimistumisen kaupungeissa ja maaseudulla. Mitä hitaammin Venäjän demokraattinen uudistuminen tapahtuu, sitä itsepintaisempaa, karkeampaa ja ankarampaa tulee olemaan kansallinen vaino ja eri kansakuntien porvariston eripuraisuus. Venäläisten Purishkevitchien erikoinen taantumuksellisuus tulee tällöin synnyttämään (ja voimistamaan) „separatistisia” pyrkimyksiä näiden tai noiden sorrettujen kansakuntien keskuudessa, jotka naapurivaltioissa nauttivat toisinaan paljon suurempaa vapautta.

Tällainen asiointila asettaa Venäjän proletariaatille kaksinaisen tai oikeammin kaksipuolisen tehtävän: on taisteltava kaikkea nationalismia vastaan ja ensi kädessä isovenäläistä nationalismia vastaan; on tunnustettava ei vain kaikkien kansakuntien täydellinen tasa-arvoisuus yleensä,

* Olisi mielenkiintoista seurata, miten nationalismi muuttaa muotoaan esim. Puolassa muuttuen pikkuaatelisesta porvarilliseksi ja sitten talonpoikaiseksi. Ludwig Bernhard, ollen itse saksalaisen Kokoshkinin kannalla, kertoo kirjassaan „Das polnische Gemeinwesen im preussischen Staat” („Puolalaiset Preussissa”; on venäläinen käännös) erittäin kuvaavasta ilmiöstä: omalaatuisten puolalaisten „talonpoikain tasavallan” muodostumisesta Saksassa *puolalaisten* talonpoikain erilaisten osuuskuntien ja muiden liittojen kiinteän yhtymisen muodossa taistelussa kansallisuuden, uskonnon ja „puolalaisen” maan puolesta. Saksalainen sorto liitti puolalaiset yhteen ja aiheutti heidän eristymisensä herättäessään ensin pikkuaateliston, sitten porvariston ja vihdoin talonpoikaisjoukkojen nationalismin (erikoisesti sen jälkeen, kun saksalaiset alkoivat vuonna 1873 sotaretken puolan kielitä vastaan kouluissa). Tähän vie kehitys myöskin Venäjällä eikä yksistään vain Puolan suhteen.

vaan tasa-arvoisuus myöskin valtiollisen rakennustyön suhteen, s.o. kansakuntien oikeus itsemääräämiseen, eroamiseen; — ja tämän ohella, ja nimenomaan menestyksellisen taistelun käymiseksi kaikkien kansakuntien kaikenlaista nationalismia vastaan, on puolustettava proletaarisen taistelun ja proletaaristen järjestöjen yhtenäisyyttä, niiden mitä kiinteintä liittämistä kansainväliseksi yhteisyydeksi vastoin porvarillisia kansalliseen eristyneisyyteen tähtääviä pyrkimyksiä.

Kansakuntien täydellinen tasa-arvoisuus; kansakuntien itsemääräämisoikeus; kaikkien kansakuntien työläisten yhteenliittäminen — tällaista kansallisuusohjelmaa opettaa työläisille marxilaisuus, koko maailman kokemus ja Venäjän kokemus.

Kirjoitus oli jo ladottu, kun sain „Nasha Rabotshaja Gazetan” 3. numeron, jossa hra VI. Kossovski kirjoittaa itsemääräämisoikeuden tunnustamisesta kaikille kansakunnille:

„Tullen mekaanisesti siirretyksi puolueen I edustajakokouksen (v. 1898) päätöslauselmasta, johon se vuorostaan oli oteftu kansainvälisten sosialistikongressien päätöksistä, se, kuten väittelystä havaitaan, käsitettiin vuoden 1903 edustajakokouksessa siinä samassa merkityksessä, minkä sosialistinen Internationale oli sille antanut: valtiollisen itsemääräämisen mielessä, siis kansakunnan itsemäärääminen valtiollisen itsenäisyyden suuntaan. Täten kansallisen itsemääräämisen määritelmä, merkiten oikeutta alueelliseen erottautumiseen, ei laisinkaan koske kysymystä, miten kansalliset suhteet säännöstellään kyseessäolevan valtio-organismen sisällä, niitä kansallisuuksia varten, jotka eivät voi tai eivät halua erota asianomaisesta valtakunnasta”.

Tästä näkyy, että hra VI. Kossovskilla on ollut käsissään vuonna 1903 pidetyn II edustajakokouksen pöytäkirjat ja että hän tietää mainiosti itsemääräämiskäsitteen todellisen (ja ainoan) merkityksen. Rinnastakaa tähän se seikka, että bundilaisen „Zeit” lehden toimitus on päästänyt hra Liebmannin pilkkaamaan ohjelmaamme ja julistamaan sen epäselväksi!! Kummallista on herrojen bundilaisten „puolue”-moraali... Miksi Kossovski julistaa edustajakokouksen päätöksen itsemääräämisen hyväksymisestä *mekaaniseksi* siirtämiseksi, „allah sen tiennee”. On ihmisiä, joilla on „halu panna vastaan”, mutta mitä, miten, minkä vuoksi, sitä he eivät tiedä.